

సరస్వతీ గ్రంథమండలి :

అప్పుడు

భమిడిపాటి కామేశ్వరరావు

వల్లిపర్తి : అద్దేపల్లి ఆండ్ కో

సరస్వతీ పబ్లికేషన్స్

రాజమహేంద్రవరము

అప్పుడే

(మూడు ప్రదర్శనలు)

కర్త: సెగలియన్

అలవాట్ల: ఇంటిపాటి కామేశ్వరరావు

అప్పనిసరి, వచ్చిందేపెళ్ళి: ఘటన

శబ్దము : అక్షరము, అండ్ కా

సరస్వతీ పబ్లికేషన్స్

రాజమహేంద్రవరము

అన్ని స్వామ్యాలూ
గ్రంథ కర్తవి

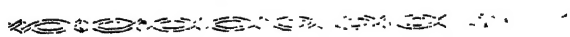
మొదటి ముద్రణం, ఏప్రిల్ 1939
రెండవ ముద్రణం. జూలై 1941
మూడవ ముద్రణం, అక్టోబరు 1946

హెచ్చరిక

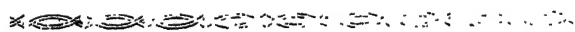
కేవల వినోదం నిమిత్తమైనానరే, లేక సామ్యు వసూలు చేసే
కునే నిమిత్తమైనానరే, ఈ ప్రదర్శనాలలో ఎదైనా సభఎదట
ఆడదలచిన ప్రతి సంఘం వారున్నా, ముందుగానే, గ్రంథ
కర్తకి న్రాసి లిఖితానుమతి పొందక పోవడం కాపీరైట్ చట్ట
ప్రకారం ఒకనేరం గనక, అసంగతి గమనించి లిఖితానుమతి
పొంది తరవాతనే ఆడుకోవాలి.

భమిడిపాటి కామేశ్వరరావు
రాజమండ్రి

Saraswathi Power Press, Rajahmundry
Printed and Published by
A. Lakshmanaswamy Naidu
For Addepally & Co., Educational Publishers
Order No. 4178 — 2-10-46

తప్పనిసరి

మోలియర్

“మోలియర్” ఒక శ్రావ్యకవి ; నాటకకారుడు ; నటుడు. అతని పుట్టుక 1622; మరణము 1673. హాన్స్ బర్గ్ ప్రాంతంలో అతనిది పెద్దపేరు. అతడు సుమాగుమునైస్ ప్రాంతానికి వ్రాశాడు. అతని సాహిత్యం ప్రధానంగా అపూర్వం ; చమత్కారం అనిపించు ; అనుభవం అపారం ; భాషాజ్ఞానం అద్భుతం ; హాసన తీవ్రం. “అపూర్వం” అనే పదం లో ఉన్న సంఘటనలకు దురాచారాలున్నా, స్వేచ్ఛలనుండి అవగుణాలున్నా, అతని పరిజ్ఞానం వ్రాసినా, శాస్త్రవేత్తల ఇచ్చే లక్షణాలు కొన్ని అతని రచనలో ఉండడం వల్లే, అతని వరకూ అతని ప్రదర్శనలు అన్యభాషీయుల్ని కూడా ఆకర్షిస్తున్నాయి. ఈ ప్రదర్శనల్లో ఉన్న విశేషాలు ఆ మోలియర్ విశిష్టత అనువాదకులవి. అట్లా ఒక్కోకోసం అనువాదం అయింది ధర్మం.

త ప్ప ని స రి

[“మోగి ముక్” రవియించిన ప్రహసనానికి ప్రహసనానికి ఇది అనుబంధం, చా భాగం అనువాదం. ఇది 27-30-30 తారీఖున, అర్జునాశ్రమంలో, ఒక సమావేశ సందర్భంలో చెబుదటినారి ప్రవర్తించారు.]

పాత్రలు.

1. శాసనమ్య—“ప్పనిసరి నై మ్యడు
2. నననుమ్య—మధ్యనర్తి
3. జాలమ్య—గృహస్థు
4. చలనుమ్య } జాలమ్య నౌకర్లు
5. చింతమ్య }
6. కాశీ—లితకి ప్రియుడు.
7. మరకమ్మ—శాసనమ్య భార్య
8. లలిత—జాలమ్య కూతురు

పాత్రధారులు.

1. శాసనమ్య—చాల/సమ్మ వీరభద్రేశ్వరరావు
2. నననుమ్య—మంగిపూడి మండేశ్వరరావు
3. జాలమ్య—అచంట నెంకటసుబ్బారావు
4. చలనుమ్య—మగ్గిరాల సత్యనారాయణరావు
5. చింతమ్య—పుచ్చా పూర్ణానందం
6. కాశీ—టి. వి. చలపతిరావు
7. మరకమ్మ—మద్దూరి శ్రీరామమూర్తి
8. లలిత—టి. వి. కృష్ణరావు

1 వ రంగం

[శాసయ్య . మరకమ్మలు రంగముమీదికి దెబ్బలాటలో
రావాలి]

శాసయ్య—తెలిసిందా! మనదగ్గిర అల్లాంటివి చేపవ్! అనవలిసింది నేను, వినవలిసింది నువ్వు.

మరకమ్మ—ఇదిగో చెబుతున్నాను. నాయిష్టంనచ్చిపట్టు నువ్వుఉండాలి. కోరికోరి నేను నిన్నుకట్టు గుంటూ నీరాలు గాయి చేష్టలు అనుభవించడానికి కాదు.

శాసయ్య—దైవమా! పెళ్ళాంటనేపదార్థాన్ని కలిగి ఉండడంలో ఎంతబాధ పెట్టితివరా! అందుకనే పెద్దల గ్నరు —స్త్రీ అనే టటువంటి శక్తికంటె శాకిసిథాకినీలు నయం అని!

మరకమ్మ—పెద్దమూర్ఖులమాట పట్టుకుని ఈచిన్నజ్ఞాని ఏం ఊరేగుతున్నారండి!

శాసయ్య—జ్ఞానిఅంటే! కాకపోవడవేం? రోజులు బాగుండక వర్తమానకాలంలో కట్టెలు కొట్టుకుంటే ఏమన్నాను! ఈప్రస్తుతం కట్టెలు కొట్టేవాళ్ళల్లో, ఈ భూప్రపంచంలో నాతో సరిసమానంగా దేన్నిగురించి అయినా సరే వాదించగల చవటనిగాని, నాకుమల్లే ఒక గొప్పగాయకుడి దగ్గర ఆరేళ్ళపాటు శృతివేసిన సన్యాసితి గాని, మాటలు ఇంకా రాకుండానే సంస్కృతం యావత్తూ అప్పగించగల దద్దమ్మని గాని, చూపించు! సవాల్! మీసం మీద చెయ్యి!

మరకమ్మ—ఇదేంధోరణమ్మా! ఏదేనా జాడ్యమేమో!

శాసయ్య—ఓసి నీకు జాడ్యం రానూ! మరకమ్మ పని పహిలాపచ్చీస్ గా ఉండే!

మరకమ్మ—‘సరే’ అని నేనీ పెళ్ళికి బప్పుగున్నది, ఎంత పాపిష్టి గడియోకడ!

శాసయ్య—ఇల్లా నా నాశనానికోసం నాశేత బప్పించిన ముసిలివాడు ఎంత పాపిష్టి కుఱుకోగడ!

మరకమ్మ—మన పెళ్ళి గురించి నువ్వల్లా ఎందు కేడుస్తావు? నేను పెళ్ళాంగా దొరకినందుకు నువ్వు ఆశ్రమేశ్వరుడికి అనవ తతం మొక్కుతూండొద్దూ! నాపంటి పెళ్ళానికి భర్తగా ఉండేటందుకు నీకు అర్హత ఎక్కడేనా ఉండేడిసిందీ అసలు? ఆలోచించి చూసుకో!

శాసయ్య—అవును, సరే, నువ్వన్నట్టు! నువ్వు నాకు ఎక్కడలేని గౌరవం తెప్పించావు! పెళ్ళినాడే నాకు కడుపు నిండిపోయింది. అయ్యో? బతుకు? నన్నాట్టే కదవకు, ఈ మాటా ఆనూక రేగచ్చు! మరి...

మరకమ్మ—మరి! ఏమిటి నువ్వనబోయేది?

శాసయ్య—చాల్లేస్తూ! ఆగు. నాకు తెలిసిందేదో నాకు తెలుసు. వెనక నువ్ చేసిన పూజాఫలమే నేను నీకు పట్టు పడడం.

మరకమ్మ—నువ్వు నాకు దొరకడం నా అదృష్టం పండడం వల్లా? నీపిండం! చిప్పా దొప్పా చేతికి తెచ్చావ్, పోకిరీవి,

దగాకోరువి, లుచ్చావి, కా ఆస్తియావత్తూ తినేశావ్!

శానయ్య—కుద్దలబద్ధం, శుద్ధలబద్ధం. నీ ఆస్తి తిన్నేదు.
ఇది చేశాను (బొటంపై నోటికేసి చూపిస్తాడు.)

మరకమ్మ—ఇంతిం! చొన్నే అప్పుగానికిపెట్టి ఇల్లంతా
ఓకడకి తెచ్చావ్!

శానయ్య—దానినే ఉన్నదాల్లో నడ్డుకోడం అంటారు.

మరకమ్మ—చెప్పుకుంటే సిగ్గు, (హవ్వ) కడుకునే ముచ్చట
కుక్కికూడా అక్కాశావ్!

శానయ్య—పోనీ, నువ్వు పెంకరాళే లేవమ్మ!

మరకమ్మ—దివరికి కొంపలో పూకపుడకం తేనా
లేకుండాచేసి...

శానయ్య—పోనీ, ఎక్కడికేనా వెళ్ళడానికి దానికీ, తేలిగ్గా
ఉంటుంది!

మరకమ్మ—అసకోరాత్రాలు తెగతాగుడు; ఏక
జూదం!

శానయ్య—విచారం అదీ మనస్సుకీ తెలియకుండాను!

మరకమ్మ—ఇంట్లో ఎటుచూసినా పిల్లలుగదా, ఏమిటి
దరి? వీళ్ళని ఏం జెయ్యను?

శానయ్య—అలోచనంనుకు, ఏదో ఓటి చెయ్!

మరకమ్మ—నెత్తిమీద నలుగురు పిల్లలున్నారు!

శానయ్య—దింపి నేలమీద నుంచోపెట్టు, పోనీ!

మరకమ్మ—అస్తమానం వాళ్ళు అన్నంకోసం రాగాలే!

శామయ్య—అన్నం అజీరినప్పుడల్లా అట్టు తిరగేస్తూండు. అదిగో పొన్నుకర్ర.ండు పేరు పూర్తిగా తినేసి తాగేసిన తరువాత, ఎగిరినాల్తో మూడున్నానలే, అంతా జుట్టు వలిసిపోతే నే . . . కన్నానా?

మరికొన్ని—కాబం ఎప్పుడూ ఏకాంతమనే ఉండ
 యోయ్, తాగుబాగు సచ్చాసి!

శాస్త్రము— ఒసేవ్, వెల్లాం, సుప్రస్ కోటెచెం జోకు తగ్గాలి;
తగ్గించు.

చరితము—నీ చుట్టేవులూ ఛాగ్గూలూ నేను ఁడాలనా,
నీ మాట!

తా: నీ—తో. ౦ అట్టే బాధనీయకు, ప్రేమనీ!

మనస్సు—నీ శక్తి సుఖ్య ఆచరించడం లేదు. నీకు
స్వార్థం . . . నీవు స్వప్రహలాక్షి దిండవం నాకు తెలియ
దులే నీ యిష్టం ?

భాగ్యం—ప్రియభాగ్య! నాకూ కోపం అనేది ఉండక
పోదు, నాన్నా తగలబోయింది! నైవేద్యం, పప్పు మెల్లిరిగి
ఉంది.

నూరికమ్మ:—ఈ బెదిరింపులు ఎవరుకు !

శాసనము—ఓసి చిట్టేచిట్టే! చిత్తకలకాలికే! నీ వీపు చిట
చిటలాడు ఏగోదా ?

మరకమ్మ—సున్నంటే నాకు చీమంతైనా భయంలేదు.
కనబడుతుందిగా !

శాసయ్య—హాప్రియురాలా, అర్థాంగీ! దేబ్బలు నా సొమ్ము. అల్లాంటి నా దేబ్బల సొమ్ముతిని నాకు బుణపడి ఉండాలనా నీ తొందర !

మరకమ్మ—ఈ మాటలకి నేను జడుస్తానా ?

శాసయ్య—నా కోర్కుల పంటా ! నీ కణశమికి ఒక్కటి ప్రసాదించడానికి అనుష్టా ?

మరకమ్మ—తాగుబోతా !

శాసయ్య—తంతాను !

మరకమ్మ—సారాపీచా !

శాసయ్య—చావగొడతాను

మరకమ్మ—సిరిగొట్టా !

శాసయ్య—చితకొట్టేను గనక !

మరకమ్మ—నామిడోహీ, డాబుల్రావ్, దగాకోర్, సిరికి పందా ! అభండ్రా ! ఫాజీ ! టోపీదాస్ !

శాసయ్య—అయితే నీకు కావాలి (కర్రతో పెళ్ళాన్ని బాత్తాడు.)

మరకమ్మ—(గోలపెడుతూ) అయ్యో ! అయ్యో !

శాసయ్య—నాలిక కట్టడానికి గత్యంతరం లేకపోతే చావనామరి ?

(ఔయ్యిచాచి, ఆగమని సంజ్ఞచేస్తూ వనమయ్యవస్తాడు.)

వనమయ్య—అగాలి ! శగ్గాలి ! ఉండాలి ! మనిషివా దున్న జోతువా ? ఎవడు ఔప్పడయ్యా నీకు ? ఎవడేనా నవ్వి

పోయేడు గనక. సెబాను ! చీ ! ఛీ ! ఇల్లాపటయ్యా పెళ్ళాన్ని చావగొట్టడం !

మరకమ్మ—(నడుమ మీద చేతులు పెట్టుకుని, సిదానించి, వక్కచూపులుచూసి, వనమయ్యని వెంక్కి తరిమి, కవ్వించి, చివరకి అతణ్ణి ఒక్క చెంపకాయ వేసి)

ఒకవేళ నన్న కొట్టగలందులకు, ఆయన్ని నేనే ప్రార్థించి ఉంటే అప్పుడు ? అప్పుడేమంటావ్, వనమయ్యా !

వనమయ్య—(తులతిప్పతూ) ఓవరో ! అల్లా అయితే నుంచిదే, ముమ్మాటికి మంచిది !

మరకమ్మ—ఇక్కడ నీ జోలి ఏముంది ?

వనమయ్య—తేదండి, బుద్ధిశక్కున నాదే.

మరకమ్మ—సొచ్చుతగ్గు వాడన్నలాగ, వేళ చెయ్యొచ్చాడూ, మొగుళ్ళు పెళ్ళాలని ఇష్టం వచ్చినట్టు చావ గొట్టు కోకుండా ?

వనమయ్య—కీను నిష్క్రమిస్తానులే, అమ్మా !

మరకమ్మ—నీ సమాధానం ఏమిటో చెబుదూ ?

వనమయ్య—సమాధానం ఏముంది ఇహ, నా శ్రాద్ధం.

మరకమ్మ—పాతకంలో పుడకలా అడ్డొచ్చావు గాని, నీకు హక్కిమిటిల్లా రావడానికి ?

వనమయ్య—ఏమీ లేదు.

మరకమ్మ—ఈ పాటి నీ పని నువ్వుచూసుకో,

వనమయ్య—ఇంకేముంది మాట్లాడానికి.

శూర? మృత్యు—నేను చెప్పినట్లుగానే. నాయుత్తం.
(అది లూరితమిడికి వెళ్తుంది)

వనమయ్య—పెళ్ళేగంటా ఉదయమా. తిను.

మర ?—అద్దాంటన్నా. నీ కేం నెప్పి?

వనమయ్య—చివరే నమ్మా.

మర ?—అవతరం నందరాళ్ళలో ఎన్నడూ ఇల్లానదీ
ఉండే యెద్ద యెద్ద న చూడు!

(అది మళ్ళీ షాకోటి దవడమీక తగిలిస్తుంది. అతడు
చూడండిగదాకి వెడతాడు)

వనమయ్య—నీమండోయ్!

శాసయ్య—చీ అవతలకి పో.

వనమయ్య—అయ్యో!

శాసయ్య—ఓయ్! పోరా

వనమయ్య—ఒక్కమాట

శాసయ్య—ఒక్క దెబ్బ (అది విసిగెత్తి చివరకి
వనమయ్యని కగ్రతో ఒక్కచేస్తాడు.)

వనమయ్య—(ఁగ్గింపెనుతూ) బాబూ! మనస్సాపేగా
కోరుతున్నాను, నా అవరాధం తగ్గించు. కానీ, నీ భార్యని
ఇంకా చూడగొట్టి చెప్తున్నాయ్, కావలినై నేనుకూడా ఓభుజం
వేస్తాను.

శాసయ్య—అక్కణ్ణే.

వనమయ్య—(నీర్హంగా) అబ్బ! అది మళ్ళీ వల్లకాదే?

శాసయ్య—నా యిష్టం వస్తేనే కొడతాను. నా యిష్టం కా నప్పుడు నేనుకొట్టను.

వనమయ్య—బాగుం, నాయనా, బాగుం.

శాసయ్య—అది నావెళ్లాం. ఎప్పునా? లేక పేతే సివెళ్లా మా?

వనమయ్య—అబ్బే! ఛ ఛ! నిస్సందేహంగా! ఒదోటా?

శాసయ్య—నువ్వు అంక్ష పెట్టటానికి సిద్ధపడివు?

వనమయ్య—అలాగేవంటి!

శాసయ్య—సీసాయం నాకొడ్డ.

వనమయ్య—పూభాగే, అల్లానేకాదు.

శాసయ్య—ఇంకోస్టా వ్యాపారంలో పట్టడూ అల్లా అంటు గుని బోలెడదా.

వనమయ్య—చిత్తే.

శాసయ్య—ఈ టి దయచేయవలసి.

(అది సత్రంలో వేస్తాడు. న ముట్టని పండ్లను తీసి పెళ్లాం గిరికి పట్టె చెయ్యి పెట్టుకోవోతాడు) ఇక చాలా గాని, నంధి చేసు గుందాం.

ఒసే! టి పట్టె పానెం! పైయే! అటావీటా చిల్లంగోర్!

మరకమ్మ—నిజమేనాదం. నంధి చేసుకోవలిసిందే, చావగొడుతున్నాడుగనక!

శాసయ్య—దానికేమిటి పోదూ! ఏదీ, చేతులు!

మరకమ్మ—నేను ఇవ్వను.

శాసయ్య—ఇవ్వవ్ ?

మరకమ్మ—ఇవ్వను.

శాసయ్య—నా చక్కెరబొమ్మా !

మరకమ్మ—అయినాసరే, ఇవ్వను.

శాసయ్య—అబ్బ ! రమ్మంటేనూ !

మరకమ్మ—ఒక్కనాటికి ఇవ్వను.

శాసయ్య—ఇయ్యి. ఒకటోసార్, రెండోసార్, ... ఏం ? మూడోసార్ దోబుచ్చి ! (అని కళ్లు చేత్తో మూసు గుంటాడు.)

మరకమ్మ—నేనివ్వను. నాకు కోపంగా ఉండాలనుంది.

శాసయ్య—అబ్బ, రద్దూ ! ఆటలో ఊరిటిపండు. రా ! రావే !

మరకమ్మ—పోదూ !

శాసయ్య—చేతులు ఇమ్మంటూంటే !

మరకమ్మ—నన్ను పెట్టినయీతనకి !

శాసయ్య—సరేనే. అంతమట్టుకువస్తే, కోరుతున్నాను. క్షమించు, చెయ్యి వది !

మరకమ్మ—సరే. క్షమించాను. (తనలో) ఇంతకి ఇంతా ముట్టచెప్పి తీరాలి.

శాసయ్య—ఇది ఓలెక్కటే నెట్టిదాన ! ఇవి స్వల్పాలు. అడపాతడపా కర్రదెబ్బలు పడుతుంటేనే గాని, జనానికి అన్యోన్యప్రేమ అతిశయించదు. మరివెడతా ! ఈవేళ అడివి

యావత్తూ మనిటోనే ఉంటుంది. (ఎడమకి వెడతాడు.)

మరకమ్మ—(ఎడమ వేపుకే తిరిగిఉండి వెనక్కినడుస్తుంది. కూడివేపుకి ముఖంపెట్టి వెనక్కినడుస్తూ చలమయ్య, చింతయ్యలు ఊటారు. మరకమ్మ నారినితాకి)

మరకమ్మ—క్షమించాలి. ఏదో పరధ్యాసంగా ఉన్నాను. ఓ విషయంగురించి తలకాయ బద్దలుకోట్టుకుంటున్నాను.

చలమయ్య—మాగొడవ మాది. మేమూ ఓ విషయం గురించి బుర్రకాయ బద్దలుచేసుకుంటున్నాం. అది రైటే, ఎంతేనా ఉంది బహుమతీ!

మరకమ్మ—నాకేమన్నా తెలుస్తుందేమో చెబుతారా?

చలమయ్య—చెప్పకేం, వినండి. మీకు తెలియచ్చు కూడాను. మాకు, మాంచి తెలివిగల డాక్టరు కావలి సాచ్చాడు. మా యజమానికూతురికి నోరు పడిపోయింది. వైద్యులంతా చూడడం, నుందులన్నీ పోయ్యడం, సూదులెట్టి కట్టడం అన్నీ అయ్యాయి. జివ్వా రాలేదు. పెద్దవైద్యా లోన బబ్బన్నాయి గనుక ఏదేనా గోసాయి చట్కాలపల్ల కుదురుతుందేమో అని చూస్తున్నాం.

మరకమ్మ...(తనలో) మా ఆమనకి బాకీ తీర్చడానికి మంచిఎత్తు దొరికింది. (పైకి) సరిగ్గా అడగవలసిన మనిషినే అడిగారు. ఈ ప్రాంతాన్నే ఒక అద్భుత ప్రజ్ఞగల డాక్టరు ఉన్నారు. వారు ఏ కేసినాసరే పడతారు.

చలమయ్య—ఎక్కడున్నారో చెప్పి వుణ్ణం కట్టుకుందూ!

మరకమ్మ—ఈపక్క అడవిలో వారిష్టుడు విలాసార్థం
లీలగా ఘడకలు కొడుతూంటాడు.

చలమయ్య—అయిన చెట్లకిరూడా వైద్యం చేస్తాడు
గావునా చింతయ్యా!

చింతయ్య—సరే గావునా, చి.మ.య్యా! (మరకమ్మగో)
అల్లా కొట్టడం ఏమన్నా వనచూరికలకోసమూ ఏమిటమ్మా?

మరకమ్మ—అయిన చాలా అమ్మతుడు. ఆయన చక్క
లసాధారణం, శత్రుం, విప్రతంగా కూడా ఉంటాడు. అతని
అనకతుకగా వేషం వస్తూ, అజ్ఞానం నటిస్తాడు. అలాగా
జ్ఞానం లేట్లుంటాడు. భగవంతుడిచ్చి వైద్యప్రజ్ఞ ఎక్కడో
పాతరవేసేది. విచ్చివచ్చి నివేదనలకు వచ్చిన నానా,

చలమయ్య—గొప్ప అర్థంలేకీ ఇదే రోగం! ఒక్కొక్కరికి
ఒక్కొక్కటి. పావోగం గట్టిపడడానికి వేరకాయం
వెట్టికూడా ఉదయం పడ్డట్టు ఉదాలి కాబోయి!

మరకమ్మ—ఈ పువ వెట్టికిందే, అది మొంతుకునేగాని
కంటె పెద్దనైజు. ఒక్కొక్కప్పుడు మెత్తగా తన్ని తేనేగాని
తన వైద్యప్రజ్ఞ తనే ఒప్పుకోడు. ఆతడు మన వెట్టికళగా
ఉంటే, మోర్దెహకూడా చెరోపొన్న కర్రాపుచ్చుకుని వారిం
సున్నంలోకి ఎమికలేకుండా బాజాపడితే గాన, ఆయన
మరన్నులో ఉన్నది కక్కడు. ఆయనతో మాకు ఏమన్నా
పనుంటే, మేం అంతే చేస్తూంటాం!

చింతయ్య—ఇదేసరదా, ఎక్కడో చవటుకంలాఉన్నాడే?

మరకమ్మ—ఏమో! ఉన్న సంగతడి. అసరదా తీరింతర వాత
వైద్యంలో మరె పిచుగు!

చలమయ్య—అతని పేరు?

మరకమ్మ—శానయ్య! సల్లకి చొక్కా, తెల్లటిపాగా
ఉంటాయి.

చింతయ్య—మెట్టుకి గట్టివాడేరా?

మరకమ్మ—చూమూలు వైద్యులంతా పెదిమివించి వెళ్లిం
తరవాత, ఒకావిణ్ణి శ్రమశానాని! అనికెళ్లేగారిలో, ఈయన
ఎరురుపడి, ఏరో అరుకు, ఒక్కచొట్టు పెదిమిరూద వేసేసరికి,
అవిక లేచి గుత్తులె ప్యడంకూడా ముదలెట్టింది.

చలమయ్య—ఏమీమొహం ఈడ్చా! గట్టివాడే!

మరకమ్మ—ఏపన్నెండేళ్ళ అబ్బాయి గోలంమోంది కింద
పడి కాళ్ళూ, చేతులూ, పడు చక్కా, వేళ్ళూ విరుచుకుని
ముక్కలయిపోయిన దరిమిలాని శాన వెళ్లి ఏమో తెలం
మర్దించుచాం అని సీసా తీస్తూండగానే, అలబ్బాయి అతుక్కుని
మన్నధు పలా అయిపోయి, అడి బాయాడు.

చలమయ్య—ఏరె సిగ్గి తగలె బ్బా!

చింతయ్య—ఏరు అల్లా అయితే నకల ప్రపంచరోగ
నివారకులా?

మరకమ్మ—నిప్పు శాన.

చింతయ్య—అయినే కావాలి మాకు.

మరకమ్మ—అతని వెట్టికళ్ళ తెలుచెయ్యడానికి నేను మీతో.

చెప్పింది మరవకండి, వెళ్ళండి.

చలమయ్య—సరేలే. బడితినయోగం తప్ప చెండ్కోడి అక్కర్లేనప్పుడు మాచే రాజ్యం. సెలప్ మరి!

[మరకమ్మ కుడివేపుకి నిష్క్రమిస్తుంది. చలమయ్య, చింతయ్యలు ఎడమవేపుకి నిష్క్రమించాలి] (తెర)

2 వ రంగం

(ఎడమనుంచి శాసయ్య న, న, న అంటూ రాగంతోస్తూవచ్చి, గొడ్డలి కింద పడేసి, నుదురుమీద చెమట తుడుచుకుని, కూర్చుని జేబులోంచి సీసా తియ్యబోతాడు. ఎడమనుంచి వచ్చి, చలమయ్య, చింతయ్యలు కుడివేపుకి నడిచి, పొంచి నూస్తారు.)

శాసయ్య—ఈ శ్రమకి ఓచుక్క వడితే గానికిట్టదు (అని నవ్వుమొహంతో, తల పంకిస్తూ, సీసాని ముద్దులు పెట్టుకుంటూ ఉంటాడు. “భడవా, వెధవవేషా లేస్తావ్, నాదగ్గిరా!” అంటూ సీసాని నవ్వుతూ కోప్పడతాడు)

చలమయ్య—వీడే!

చింతయ్య—మొదటే వీడు తగిలాడు మనకి! నయమే!

చలమయ్య—ఇంకా దగ్గిరికి వెడదాం.

చింతయ్య—అదుగో నల్లచొక్కా, తెల్లవాగా! నూడు మూర్తులా వీడే.

(చింతయ్య వెళ్లి సాష్టాంగపడతాడు. వాడు సీసాతన్ను రిస్తాడేమో అని శాసయ్య తన సీసా అవతలవేపున దాచు

గుంటాడు. ఆవేళకొచ్చి చలమయ్య సాష్టాంగపడతాడు.

శానయ్య సీసా కోటులో దాచుకుంటాడు.)

చలమయ్య—మీవేను శానయ్యగాను కాదండీ!

శానయ్య—ఏమంటావ్ (అని లేస్తాడు.)

చలమయ్య—మీవేను శానయ్యగారేనా అని.

శానయ్య—(వాళ్ళ ముఖాలు పరకాయించి) అవనూ
అవును, కానూ కాదు. అతనితో మీకేంఁనో దాన్నిబట్టి
ఉంటుంది.

చలమయ్య—అతని? మేం గొప్ప ఉపకారం చెయ్యాలి.

శానయ్య—అట్లా అయితే, నేను శానయ్యని.

చలమయ్య—మిమ్మల్ని కలుసుకోడంవల్ల నేను సునిశం.
మాకు కొంచెం సాయం కావలిసి వచ్చాం. మీ దగ్గరికి వస్తేవని
జరుగుతుందని విన్నాం.

శానయ్య—ప్రస్తుతం నాది కట్టెలవ్యాపారం! స్వల్పం!
కట్టెలతో సంబంధించి ఏదేనా అయితే చూస్తాను.

చలమయ్య—శమమ కూర్చోండి.

చింతయ్య—సావకాశంగా దయచేయండి.

శానయ్య—ఏమిపేళ్ళనుర్వాడ! (కూర్చుంటాడు.)

చలమయ్య—మేం మీదగ్గరికి రావడంలో ఆశ్చర్యం లేదు.
జ్ఞానం దగ్గరికి ప్రవంచం పరుగెడుతుంది. మీ అఖండశ్రద్ధ
గురించి మాకు తెలిసింది.

శానయ్య—ఏదేనా సరే, పేళ్ళు వెయ్యడంలో నాలంత

ముండా నాడులేడండి. దావరికం ఎందుకు!

చలమయ్య—చమాట కానండి, బాబూ.

శానయ్య—నేను బిడ్డ దాచుకోనో, నేనుచేసినాని అందరికీ నచ్చుతుంది

చలమయ్య—మీ అలకురుగాడు చస్తా (అనిచింతయ్యకేసి మూస్తాడు)

శానయ్య—పైగా నేను నట్టు చూపాను కిస్తాను.

చలమయ్య—ఇక ఆమాట అనకండి.

శానయ్య—ఏమీ అండీ. నేను అంతకి భక్తుల అమ్మనా.

చలమయ్య—మాకూ నదిస్థితులు తెలుసు.

శానయ్య—మీకు పెద్దిస్థితులు తెలిస్తేమూర్ఖం! నేను జుమ్మే ఇర అంటే.

చలమయ్య—నాబుకారు పరిహాసాలు ఆనవలవ్వాలి.

శానయ్య—పరిహాసాలా? నేను ఒప్పుడీ శిగ్గితే అమ్మనే అమ్మను.

చలమయ్య—విషయం తప్పించి మాట్లాడటం.

శానయ్య—కావలిస్తే మరోచోట కొనుక్కొండి. ఎక్కడ చూసినా కర్రలేగా, ఇస్తాడు!

చలమయ్య—సహాధర! ఆశ్రయంగంచాలు.

శానయ్య—అఖికి తోలి తక్కువయినా సరే, నాకట్టెలు నేను చస్తేఅమ్మను (అని కోప్పడతాడు.)

చలమయ్య—ఏడిశారుగాని చెబుదురా!

శానయ్య—అంతా ఇచ్చి తీరాలాడీ. నాదేమీ దోపిడీ
చేసేం కాదు.

చలమయ్య—ఎంతో బాగు, అంతకుకైనా? బాగుంటే
నాకు, ఎంత బ్రష్, ఏ తనై బ్రష్, ఎంత పని! అంతా మూల
చేస్తున్నాడు.

శానయ్య—(వీలలో) వీడికి నుతి చేసే.

చలమయ్య—మూలగర్ బాచకండి.

శానయ్య—ఏమిటా అదీ!

చింతయ్య—ఈ కాయంపు ఇక్కడ సాగదు. మాకు
తెలిసింది సంకతి.

శానయ్య—చే నేన రుకుంటున్నాట్రా, పిచ్చి నాళ్ళల్లా!రా!

చలమయ్య—ఈమరు గొప్పనై న్యళిభామణులు!

శానయ్య—ఛీ, పొండి. నేను వెనకా వై న్యుణ్ణికాను,
ఇప్పుడూకాదు.

చలమయ్య—(పక్కవాడితో) అసగోలోయ్ వీడిపై త్వకళ!
(పైకి) నశ్యం కప్పెట్టకండినాబూ గ్రంథంచాలామట్టుకి వెళు
తుంది.

శానయ్య—చాలామట్టుకి అంటే?

చలమయ్య—మాకే విచారంవేసేనన్న మేచేపిందాకా.

శానయ్య—మీనన్న మీరు చెయ్యండి ఒప్పు. నేను
వై న్యుణ్ణికాను. నాకు వై న్యుణ్ణికాంటే తెలియదు.

చలమయ్య—(పక్కవాడితో) వీడికి ఓమోతాదు ఇవ్వాలి.

(పైకి) ఆఖరుసారి అడుగుతున్నాం. ఉన్ననంగతి అనెయ్యండి.

శాసయ్య—అయ్యలారా, వెయ్యేల? నేను వైద్యుణ్ణి కాను.

చలమయ్య—కావూ?

శాసయ్య—కాను.

చింతయ్య—వైద్యుడివేకావూ?

శాసయ్య—కానయ్యా, మహాప్రభూ!

చలమయ్య—నరే, నీ రాతలే.

(వాళ్ళిద్దరూ కర్రలుచ్చుకుని అతణ్ణి బజాయిస్తారు.)

శాసయ్య—అట్లా అయితే నరేరా, మీ మొహాలు ముడా, ఆగండిరా! వైద్యుణ్ణి!

చలమయ్య—చూచేత ఎందు కింత దాష్ట్యం చేయించడం?

శాసయ్య—అయితేనూ, మిరిద్దరూకూడా పెట్టి పీకుకుంటే ఉన్నారేం? నేను వైద్యుణ్ణి అంటారేం.

చింతయ్య—మళ్ళీ మొదటికొచ్చావు? వైద్యుణ్ణి కావు?

శాసయ్య—వైద్యుణ్ణిమీటి మీపిండాకుడు!

(వాళ్లు మళ్ళీ బాత్తారు)

ఆగండి, కాబులారా ఆగండి. మీకోరిక ప్రకారం, నేను వైద్యుణ్ణి, అస్త్రవైద్యుణ్ణి, శస్త్రవైద్యుణ్ణి, ఇంకా కావాలిస్తే భూతవైద్యుణ్ణి, మించిస్తాం! బుర్రచిత్తక పొడుస్తుంటే ఎందుకేనా బళ్ళుకోవాలి.

చలమయ్య—తమరిప్పుడు ప్రజల్లో పడ్డందుకు ఆనంద మవుతోంది.

శానయ్య—మీరు నన్ను క్షమించాలి.

చింతయ్య—మిమ్మల్ని మేం చావగొట్టినందుకు ఏమీ అనుకోకండి.

శానయ్య—నశేగాని, నేను వైద్యుణ్ణి? నందేహం లేదంటారా?

చింతయ్య—విజమేకండి.

శానయ్య—నిజంగా?

చలశయ్య—ఝుమ్మఝిక్కి.

శానయ్య—నాకే తెలియదే?

చలశయ్య—మీలాత వైద్యుడు భూమిమీద లేడు. ఆకాశంలో మనుష్యులే లేరు.

శానయ్య—ఆహాహా!

చింతయ్య—ఈమరు చెప్పిన్ని రోగాలూ వచ్చెచ్చారు!

శానయ్య—(వ్యూహం) ఓరి నాయిల్లు బంగారంనూ!

చలశయ్య—ఈమధ్య ఒక ఆవిడ చచ్చిపోయిన ఆరు గంటలకే శ్మశానానికి పోయిపోతుంటే ఆవిడ పెదిమిమీద. ఒక్కచూడ వేసి లేవనీశారు.

శానయ్య—(మొక్కుమీద వేయికో) ఓరి నే చచ్చిపోనూ!

చింతయ్య—పన్నెండేళ్ళ పిల్లవాడు గోవరం మీంచి పడి బళ్ళంతా పొడుం పొడుంకాగా, తైలంరాచి వాడి శరీరం అతకేశారు.

శానయ్య—ఓరి నన్ను పాతెయ్యా!

చలమయ్య—ఇకమాతోరండి. మీరు మొదటనేనంత
ధనం మీకొస్తుంది.

శాసయ్య—నాకు కావలసివస్తానా?

చలమయ్య—ఓ.

శాసయ్య—అల్లా అయితే నేను గొప్పవైద్యుణ్ణి! (కొంచెం
నిదానించి, చూపుడువేలు రూపొందించి టప్పుగురించి) ఇకంతా
లోగడ మరిచాను. ఇప్పుడిప్పుడు స్పృహకి వస్తోంది. ఎంత
య్యాని ఇప్పుడు? ఎక్కడకు వెళ్లావు?

చలమయ్య—మాతో వస్తేనరి, మేమే లాక్కెడతాం.
ఓ అమ్మాయికి మాటపోయింది. ఆనిణ్ణిమాడాలి.

శాసయ్య—నాకర్థం కాలా, నాకాగొడవ తెలియదే!

చలమయ్య—(పక్కవాడితో) వీడికి కాస్త చమత్క
రిస్తూండడం ఇష్టం (పైకి) రండిస్వామీ!

శాసయ్య—వైద్యుడినున్నారు లేందే?

చలమయ్య—మేం ఇస్తాం నడవండి!

(అంతా కుడివేపుకి నిష్క్రమిస్తారు. శాసయ్య దర్జాగా,
పెద్దపెద్ద అంకలతో, చేతులు ఊగిస్తూ, నిదానంగా ముందు
నడుస్తాడు)

తీవరంగం

(జాలయ్య ఇల్లు. జాలయ్య ఇటూ అటూ తిరుగుతూ
ఉంటాడు. కుడివేపునించి చలమయ్య చింతయ్యలు ధూకుడుగా
వస్తారు)

తప్పనిసరి

చలమయ్య—అమ్మా, స్వంగా ఉండేది; జాబ్బుగాదు.
పస్తున్నాను. భోజనమీద అంతగొప్పవాడు.

చింతయ్య—కడు డాక్టర్లు ఇక బల్లలు తగిలినట్లుండే.
ఇకను చచ్చువాళ్ళనే లే. స్త్రాలు.

చలమయ్య—నులేవను, కానై తే, ఇకగానికీ కొద్దిగా
వైద్యకళచూత్రం కద్దు.

చింతయ్య—అదో టీనూ, పైగా, ఆయన అప్పు డన్నడు
చిన్న చిన్న చుట్టూరాలు చూపిస్తారు. అవి చూపించి
నప్పుడు ఆయన తలకానులో ఏదో నీల కాస్త నడులైందా
అనిపిస్తుంది.

చలమయ్య—అవి పైచూటలుగాని, పునాది కట్టుదిట్టం
అయికి విశేషంగా ఉండుండి అరుగో, వచ్చారు.

(శాంతయ్య కుశీవేగము చి నీవిగా వస్తాడు.)

చలమయ్య—రండి, ఇదే జాలయ్యగారి గృహం. మీదే.
మీమ్మాయికే సుస్తీ!

జాలయ్య—రండి, రండి, చాలా ఇబ్బందులో ఉన్నాం.

జాలయ్య—మారు తెలుసును. తమరు లోగడ అనేక
వైద్యాలు చేసిపట్టుకూడా నారు...

జాలయ్య—చిత్తం. తమరు నాతో నేనా మాటాడు
తూంటా?

శాంతయ్య—అవును.

జాలయ్య—నేను నైదుగట్టికాను.

శాసన్య—మీరు వైద్యులుకామా ?

జాలన్య—బిట్టండీ, కాను.

శాసన్య—నిజంగా ?

జాలన్య—నిజంగానే.

[శాసన్య, ప్రపుచ్చుచు జాలన్యను చావగొడతాడు]

జాలన్య—మొహం తగలెయ్యాలి ! ఇల్లాకొడ తాడేం ?

శాసన్య—ఇప్పుడు వైద్యుడివేరా ? ఒప్పుకో వయ్యా, స్వామీ ! నాకుమాత్రం అంతకంటె ఎక్కువ పట్టా ఏమి వడిసింది ?

జాలన్య—(చలమయ్యతో) ఎక్కడోకొట్టాకోరు ఘటాన్ని కొట్టుగొచ్చాడేమిరా ?

చలమయ్య—వానికి కొద్దిగా పైత్యం ఉన్న సంగతి తమతో ఇద్దరే మనవిచేశాను.

జాలన్య—నాకు తీక్కిలు గొచ్చి దంటే పరిగెట్టాలి, వీడూ వీడిపైత్యమూ.

చలమయ్య—స్వర్ణాలేవండీ. వారు ఈ రీతిగానే చమత్కరిస్తూంటారు.

జాలన్య—ఇదా చమత్కారం ? వీణి యెడలూ ఉంది.

శాసన్య—అయ్యా నేను తమ యెడల మరీ చనువు చూపినందుకు క్షమాపణ వేడుకుంటున్నాను.

జాలన్య—చిత్తం తను ధేయణ్ణి.

శాసన్య—నాకు చాలా విచారం వేస్తోంది....

జాలయ్య—ఫర్వాలేదు అమ్మి.

శానయ్య—ఎందుకంటే ! తమర్ని చావగొట్టిన గొంతు నాకు వచ్చినందుకు.

జాలయ్య—ప్రాణాపాయం లేదు. దానికేంగాని, మా అమ్మాయికి సుస్తీగాడంటే.

శా—మీ అమ్మాయికి సుస్తీగా ఉన్నందుకు నేనెంతో ఆనందిస్తున్నాను. ఏమంటే ఆమెను నేను నేమించడానికి వీలు దొరికింది గదా అది. అంతేగాక మీ యింటిల్లావాకి గూడా చాలా సుస్తీగాఉండి ఉంటే నేను మరీనేవ చెయ్యవచ్చు గదా అని మరీఆనందించేవాణ్ణి.

జాలయ్య—ఇంత గౌరవానికి నేను అర్హుణ్ణి.

శానయ్య—అయితే మీ అమ్మాయి పేరు ?

జాలయ్య—లలిత.

శానయ్య—నిజమండి

(జాలయ్య ఎడమ చేతుకు చెల్లెలస్తాడు. నచ్చి సంజ్ఞ చేస్తాడు. వెనకావే లలిత వస్తుంది.)

శానయ్య—ఈమడకేనా, మూగ ?

జాలయ్య—మరేం యీ. పిల్లగలకపోతే, నేను ఎందులోనేనా పడాలి. ఏక పుత్రుడి

శానయ్య—అబ్బే, పోతేఫెల్లా ? పోవడానికి వీలేదీ ? వైద్యుణ్ణొచ్చి మందివ్వందే పోకూడదే మరి !

జాలయ్య—కర్చీలు తెడిరా, చూస్తారేం ? తెచ్చివేసి

పల్లవి

(మూడు కుర్చీలువేసి వాళ్లు వెడతారు.)

శానయ్య—(బాంబయ్యకి అలతికేసి) బాంబయ్య! నీవు నీవు
అలాగే జోలగా ఎంచీరు. మొదట నీవు నీవు ఉంటే ఈ
అమ్మాయిలో కామక్షయం బాగానే చెప్పుచున్నా!

బాంబయ్య—(నవ్వుకుంటే)

శానయ్య—నీవు నిన్నుణంగా మాట్లాడినా విసబడలేదు!
మూడు కుర్చీలు చీల్చి ఉండవని నాతవై చెప్పింటాను. నువ్వ
వచ్చిన మూడులో చెయ్యి ఉండవని మామకం.

బాంబయ్య—ఏమైతే; పెట్టుకొని నాకిచ్చు తెచ్చించారు.

శానయ్య—మంచివండీ. నైమ్మకు రోగిని నచ్చించడం
కంటే రుభచిన్నం లేదు. (అలతితో) నీవు తేలుటయ్యూ?
అనలేదుట? నీకు కలిగి బాధయొక్క స్వభావం ఏమిటి?

అలతి—(చీటికేసి, గడ్డంకిందా, వేలితోమూసస్తూ దనక
అడిస్తూ) హా, హీ, హూ, హోయ, యూ

శానయ్య—ఏమిటి నువ్వకేసి?

అలతి—హా, హీ, హూ, హోయ, యూ

శానయ్య—అంటే?

అలతి—హా, హీ, యూ, యూ

శానయ్య—(అట్టి అడుకరిస్తూ) “హా, హీ, యూ
యూ” అనా? పైశాచికభాష వచ్చిన ముండావాణ్ణి
నాకే తెలియడం లేదు, ఏమిటయ్యూ ఈభాష?

జాలయ్య—ఇదేంటి కీకొచ్చిన రోగం. ఇది అమాంతంగా మూగ్నై ఉంటుంది. కారణం తెలియకొచ్చింది. అందుచేత చెవ్వలప్పుకున్న ల్లి కూడా ఆగి పోయింది.

శానయ్య—ఎంచేత?

జాలయ్య—ఏం చెప్పనూ? కర్తవ్యమే. ఇది పట్టే కావాలి. దాడికి నెండు మాసలేదు, చుక్కడీ నిలవలేదు, చిన్నపెట్టె పెడను లేదు. ఇది మానేశాను. మానేసి ఇంకో గొప్పని నరకముగాది సంబంధం నైతు చేశాను. ఆకీనుగు ఈ మూగని నాకొద్దని కూర్చున్నాను.

శానయ్య—అయితే ఎవడు, పట్టా మూగ కామాక్షని కోరుకుంటాడు! మా ఆవిడికి ఈ రోగం వస్తే తిరిపోదు. అదే గొప్ప జరిగితే మూగం తిరిగినా మా ఆవిడికి చందయ్యక పోయి ఉంటుంది.

జాలయ్య—బూరు ఇది ఎల్లా పా కుదిర్చాటి.

శానయ్య—(చప్పరించి, చిటికీవేసి) అయ్యో డక్కడి. అయితే ఈ అమ్మగారికి చాలా ఇదిగా ఉంటుందా ఏమిటి ఈ రోగంవల్ల?

జాలయ్య—చుక్కెండి.

శానయ్య—ఉండో, ఉంటే మరి మందిదీ. ఈ పిల్ల విస్తారం నెమ్మగా పడుతూంటుందా?

జాలయ్య—విస్తారమేనుండి.

శాసన్య—అదీ మంచి లక్షణమే (లలితకేసి తిరిగి) ఏదమ్మా చెయ్యి! (చెయ్యి చూసి కనుబొమ్మలు ఎగ రేసి, తొలి పంకించి, నూలి!) అల్లా చెప్పు! ఇదిగో నాడిలో స్పష్టంగా ఉంది, ఈ పిల్లి మూగదీ! మూగనాడి తక్, తక్ మని కొడుతుంటేనే!

జాలయ్య—మరేనండి. అదేనండి దీనిబాధ. మీరు చూస్తూనే కనిపెట్టారు.

శాసన్య—ఏమనుకుంటున్నారు మన శాడాఖా! మా వంటి గొప్ప వైద్యులం చూస్తూనే పోయిస్తాం. మరో చవట డాక్టర్లైతే లేనిపోని రోగాలపేర్లు లక్ష చెప్పి, అవన్నీ వచ్చి వంట్లో చిక్కడ్డాయంటారు. మేం ఆదిగించి ఘంటాసంధంగా అనేదేమీ అంటే, ఈ పిల్లి మూగతి!

జాలయ్య—ఆ మాట నిజమే గాని, అయ్యో నాకు తెలియ కదుగుతున్నాను! మూగతనం ఎంచేక వస్తుందంటారు!

శాసన్య—అబ్బే, అందులో ఏముందీ! మాటలు పోవడం వల్లే!

జాలయ్య—అంతే అంటారా! అయితే ఈ మాటలు పోతూండడానికి కారణం ఏమిటంటారు?

శాసన్య—ఈ విషయంలో మా వైద్య గ్రంథ కర్తల అభిప్రాయం ఏమిటంటే, నాలికయొక్క చలనానికి ఏదో అడ్డు కలగడంవల్లనే అని.

జాలయ్య—నాలికయొక్క చలనానికి అడ్డు ఎందువల్ల

కటగుతుందీ ?

శానయ్య—కాళిదాసు ఏమన్నాడంటే నీన్ని గురించి !
(ఆగి నకిలించి) అమ్మతంగా బోలెడన్నాడు.

జాలయ్య—కావును

శానయ్య—అబ్బో ! వాడెక్కడండీ ! జగత్తుకి సరిపడ్డ బుర్ర.

జాలయ్య—నిశ్చయంగా.

శానయ్య—ఇంతా అంతా కాదు. ఆఖండుడు. సరే మన విషయంలోకి వస్తాం. నాలికయొక్క చలనానికి ఎందుకు అడ్డు తీగుట్టుందీ అంటే, సకల రోగ కారణ ప్రదేశ...అల్లా చూస్తారే ? మీకు సంస్కృతం వచ్చునా ?

జాలయ్య—ఒక్క ముక్క రాదండీ

శానయ్య—(అమాంతంగా లేచి) సంస్కృతమే రానూ?

జాలయ్య—రాదు నాయనా.

శానయ్య—(కుక్కుబడి) సకలరోగ కారణ ప్రదేశ జనిత.....కారణం ఇక్కడేగా వినండి.

జాలయ్య—చివ్వు.

శానయ్య—చాయ—“చాయ” అంటే మా వైద్యంలో తెలుసునా ? “దుర్గంధ భూయిష్ఠవాయు” అన్న మాట. సకల.....దుర్గంధ భూయిష్ఠవాయు నిశ్వాసతుందిల విష రసంబులచే.....

జాలయ్య—సంస్కృతం రాకపోవడం ఎంత ప్రాబుంధంఅండీ!

శానయ్య—నదరు వాయువులు ఎడమవైపున నున్న పైతృకోశము మీదుగా, కుడివైపున ఉండే గుండెకాయను దాటిపోవును. ఆనసంబులచే మృదు ఒకానొక తెగులుచే !!! నాలుకయొక్క చలనము అడ్డును. !!! ఇదీ కారణం ! తెలిసిందా ?

జాలయ్య—ఇంతకంటే ఎవరు చెప్పగలుగకాని, గుండెకాయ కుడివేపనీ, పైతృకోశం ఎడమ అనీ తమరు సెలవిచ్చించోట బోధపడలేదు. మీరు ఓచోటపె ఓచోటకె పిరాయిచారు.

శానయ్య—మారుచెప్పేది పూర్వ పై వ్యం. మాది పరపై వ్యం. మేం అంతా మాట్చేరాం. కావినే చాఖిలా చూపిస్తాం.

జాలయ్య—కేసు ఎరగకండి, త్వరిత చాచి.

శానయ్య—పోనీ అగ్లానే త్వరిత చాను. ఈ సంగతులు మాకు సుల్లే ఎల్లా తెలిస్తాయి పాపం మీకు!

జాలయ్య—అయితే దీనికి ఏంనెయ్యాలి?

శానయ్య—మందుమాటా?

జాలయ్య—నా అభిప్రాయం ఏమిటంటే వెళ్ళి ముసుగు పెట్టుకుని పడుకోమనండి. ఇక పథ్యం—రొట్టి బ్రాండ్‌లో నానేసి ఇవ్వండి.

జాలయ్య—అదెందుకూ!

శానయ్య—ఎందుకంటే, వాటి సమ్మేళనం వాక్కు జారీ అయ్యే లక్షణం ఉంది.

జాలయ్య—నిజమేనండోయ్! ఎవరా! చలమయ్యా! కొట్టి నా నెయ్యించు.

శాసయ్య—చిత్తం. సాయంత్రం మళ్ళీ వచ్చి చూస్తానండి.

జాలయ్య—ఒస్తున్నా. ఒక్కక్షణం ఉండండి. (అవి పిల్లకి సంజ్ఞ చేసి లోపలికి తీసిగెళ్ళి వస్తాడు.)

శాసయ్య—ఇక నాకు సెలవింది.

జాలయ్య—ఉండండి మరి.

శాసయ్య—ఎందుకండోయ్?

జాలయ్య—ఏదో ఒక్కక్షణం ఖీజు.

శాసయ్య—(చెయిపడుతూనే) పుచ్చుకోడం నాకు ఎల్లానో ఉంటుంది.

జాలయ్య—అహః

శాసయ్య—వద్దండి!

జాలయ్య—ఉఃహః, చెప్తాంటేనూ!

శాసయ్య—ఘఘా!

జాలయ్య—బతిమాల్తూ. టే, ఏమిటండి!

శాసయ్య—ఊరికే అంటున్నారు.

జాలయ్య—ఇదిగోనండి? ఊరికే ఏమిటి?

శాసయ్య—ఏమోనండీ.

జాలయ్య—అహః

శాసయ్య—నాకు డబ్బు కావీర్లం లేనండి.

జాలయ్య—నాకు తెలియనూ! పడుమరూ!

శానయ్య—(పుచ్చుకుని) ఇందులో దొంగనోట్లూ ఏవీ లేకుండా అన్నీ మారేవేనా, వెనకవేపున సంతకం చేసి ఇవ్వండి.

జాలయ్య—ఎంతమాటా! (అని ఎడమవేపుకి వెళ్ళిపోతాడు)

శానయ్య—ఇందులో బాగానే కిట్టేటట్టుంది. అయితే ఒకటి, ఒకవేళగనక మనం... ఏది...

(కుడివేపునించి కాళీ వస్తాడు)

కాళీ—అయ్యో, తమ దర్శనం కోసం నిరీక్షిస్తున్నాను. తమరు నాకు కొంతసాయం కటాక్షించాలి.

శానయ్య—(దగ్గిరికి రమ్మని నాజ్జుచేసి నాడిచూసి) నీ నాడి జాత్తిగా పాడుగాడంది.

కాళీ—నా కేమీ సుస్తీగాలేదే? అందుకేకాదు నేవచ్చింది.

శానయ్య—నీకు సుస్తీగా లేకపోతే, ఆమాట నాతో ముందే చెప్పి తగులడకపోయావ్, దెయ్యంలాగ?

కాళీ—మితోడండి. సుస్తీలేదు. ఇంకోపనిమీదవచ్చాను. నాపేరు కాళీ అంటారు. ఇప్పుడు మీరు చూసాచ్చిన లలితమీద నాకు మోహం. ముసిలాడికి గుండెల్లేవండి. నేనువాళ్ళ మూయిని చూడకుండా కట్టుదిట్టంచేశాడు. ఓపన్నాగంలో గనక మీరు నాకు ఆసరాయిస్తే నాకు సౌఖ్యం ఒళ్లో పడుతుంది.

శానయ్య—(కోపం నటిస్తూ) నీ మోహవ్యవహారాల్లో దింపి నాడాక్తరువోడా తగలేనుగోనా? ఛీ!

కాళీ—బాబూ, గోల చెయ్యకండి. (అని దిక్కులు చూస్తాడు.)

శానమ్య—నేను గోల చేస్తాను! ఏం జేస్తావ్, అతి గజనువేపాలూ నువ్వునూ!

కాశీ—కొంచెం శాంతించండి!

శానమ్య—బుద్ధిలేకుండా బయలుదేరి...

కాశీ—నీకు దణ్ణమయ్యా!

శానమ్య—అడిగి అటల్లా నీడిదగ్గర సాగుతుందనుకున్నావు గాని నువ్వు!

కాశీ—(డబ్బునంచీ తీస్తాడు) అయ్యా!

శానమ్య—మధాశక్తి నీకు సాయం చెప్పునునా నువ్వనేది? అల్లా అర్థమయేట్టు చెప్పరాదూ? (డబ్బుపుచ్చుకుని) నీమాట కాదు నేనంటా, నీ కేం నిక్షేపరాయిడివి. నీకు చేసిన సాయమే సాయంకాని, ఈ ప్రపంచంలో జనంమీద వట్టిపుణ్యానికి అపోహలుపడే డబ్బుకు రాయిల్లు చాలా ఉన్నారు. నే ఇండాకణ్ణించి కోప్పడ్డది వాళ్లని కాని నిన్ను కాదు.

కాశీ—నే ఇంత చొరవ మీ దగ్గర చూపించి నందుకు క్షమించాలి.

శానమ్య—దానికేం గాని ఏమిటి సంగతి?

కాశీ—నీమీ లేదు. ఆపిల్లి ఉండే లలిత! ఆ అమ్మాయికి మూగా లేదు, వల్లకాడూ లేదు. తనకు నచ్చని పెళ్లి చేస్తా రేమో అని గమ్మత్తు చేస్తోంది. మనం ఇద్దరం 'ఓచోటుంకే ఎవరేనా చూసి అనుమానపడతారు. వెడుతూ చెబుతాను

రండి, మీరు నాకు చెయ్యవలసిన ఉపకారం!

శాసయ్య—అల్లాసే, నీ మోహచక్రంలోకి నన్ను లాగే శావు. నానైద్యం ఈమాటు పూర్తిగా ప్రయోగిస్తాను. ఆ అమ్మాయి నీకు అయిపోవాలి. లేకపోతే ఆ అమ్మాయి పనేనా అయిపోవాలి. నడమరి.

(ఇద్దరూ కుడివేపుకి నెడతారు)

రంగం-4.

(ఎడమవేపునుంచి జాలయ్య వస్తాడు.)

జాలయ్య—ఆ వైద్యుడుమీకు తుపాకికి అండకండా పోయాడు. రోగం చూడొస్తే ముదిరింది. నవ్వు నడుస్తానంటానా. నిమ్మణంగా రా! నడవేలేవే అంటే వినివాయిరి!

(అని వెనక్కి తిరుగుతాడు. లలిత వచ్చి ఒక అంగ వేసి కింద పడిపోతుంది. సభవారికేసి తలకాను పడేట్టు పడాలి)

జాలయ్య—నే చెప్పలా? వద్దంటే కాస్త నా గణ్యత ఉంచాలా? ఇప్పుడు ఏ గోతులో దిగను?

[కుడివేపునించి శాసయ్య, కాళీ (కంపెండరు వేషంలో) వస్తారు.]

జాలయ్య—మీకోసమే నేను ఇదవుతుంటా!

శాసయ్య—నేను తోటలో ఆడుకుంటున్నాను లెండి... అమ్మాయి ఎల్లా ఉన్నట్టు?

జాలయ్య—మీ మందుతో అసలు చెడి మరీ పాడుగా ఉంది.

శానయ్య—ఇంకేం! బాగుపడబోయేటప్పుడు స్థితి అల్లానే ఉంటుంది.

జాలయ్య—కాని ఈలోపు అంతా చల్లారేట్టుంది.

శానయ్య—ఫగ్వాలేను. నాదగ్గిర సగ్వాన్నీ జయించే కుప్పి లున్నాయి. ఈ అమ్మాయి మృత్యుముఖాన్ని ఎప్పుడు పడుతుందా, నేను నా అపూర్వాషధాలు ఎప్పుడు వాడనామా అని చూస్తున్నాను.

జాలయ్య—(కాశ్ కేసి చూసి) ఈయన కేంవని ?

శానయ్య—వీరు మాదగ్గిర కంపొండరు.

జాలయ్య—ఏమిటీ ?

శానయ్య—మాదగ్గిరా...

జాలయ్య—ఊఁ

శానయ్య—మందులు తయారుచేసి యిచ్చే కంపొండరు !

జాలయ్య—అదా. కంపొండరా ?

శానయ్య—నురే, మీ అమ్మాయిని గురించే తక్కింక చాడెను.

నరేగాసి, కంపొండరుగారు, మీరు వెళ్ళి ఆ అమ్మాయి నాడి చూడండి. స్థితిగతులు గురించి నేను తరవాత మిమ్మల్ని అడిగిసప్పుడు చెబుదురుగాని !

(కాశీ లలిత దగ్గరికి వెడతాడు. పక్కని మోకరిస్తాడు. శానయ్య జాలయ్యని కుడిపక్కకి తీసిగెళ్ళి, ఆపక్కకే అతని చేత మొహం పెట్టించి, తను ఎడమకి తిరిగి ఉంటాడు. జాలయ్య నెనక్కి తిరిగి చూడడానికి యత్నించినప్పుడు, చెయ్యి అడ్డటి

అతడు మెడ తిప్పడానికి వీలులేకుండాచేస్తాడు. ఈరీతిగా మాట్లాడుతాడు)

శా—అగ్గో, వైద్యప్రపంచంలో “మొగాళ్ళకి రోగం కుదర్చడంకంటే ఆడాళ్ళకి రోగం కుదర్చడం తేలికేనా?” అనే ప్రశ్న చిరకాలంసంచి ఉంది. ఈవిషయం జాగ్రత్తగా వినండి, కొందరు అవు నన్నారు, కొందరు కాదన్నారు. నేను మాత్రం అవునూ, కాదూ రెండూ కూడా అన్నాను.

జాలయ్య—అంటే.

శానయ్య—స్త్రీలయొక్క సహజశత్రువులో ఉండే తామస రసగుణ వైషమ్యంవల్ల వారి భౌతికక్రమ ఆత్మ శక్తిని జలుస్తుంది. అంచేత అభిప్రాయాల్లో భేదాలు...

లలిత—(కాశీతో) నామనశ్చ నేను ఎన్నటికీ మార్పుకొను.

జాలయ్య—నూ అమ్మాయి మాట్లాడుతోంది! ఓరి దీని తత్వలమందూ! మంచెంతగొప్పదో! ఒలేనైద్యుడివయ్యా! ఈ అద్భుత వైద్యం మీరు చేసికొంటుకు మీకు ఎంత ఋణ పడ్డానండీ, ఎల్లా నేను ఋణం ముక్తుణ్ణి అండం?

శానయ్య—(టోపీ తీసి వినురుగుంటూ, ఇటూ అటూ పతారుచేస్తూ) అగ్గో, నిజంగా, ఈరోగం గురించి మాచెడ్డ తిప్పలు పడ్డానండీ!

లలిత—అవును నాన్నా, మాటవచ్చింది. అందుకనే చెబుతున్నాను. నాకు కాశీ తప్ప మరొక వద్దు. ఆ వరహాని గాడు అనలు వద్దూ!

జాలయ్య—మరీ ?

లలిత—నేను సళ్ళయించుగుంట అంటే. తిరుగులేదు.

జాలయ్య—ఏమిటీ !

లలిత—గొప్ప నవబులు నవ్వు లక్ష చెప్ప. అవన్నీ వ్యర్థం.

జాలయ్య—ఒకవేళ ?

లలిత—నాకు సచ్చనివాణ్ణి నేను కట్టుకోవాలని తండ్రి చెబితే మాత్రం! ఆమాట శోసెయ్యవలసిందే ! నీ ప్రశ్న త్నం కల్గిందే. నిర్బంధానికి నా మనస్సు లొంగదు.

జాలయ్య—నాడూ !

లలిత—లేకపోతే సగృహిస్తాను.

జాలయ్య—అయితే?

లలిత—(చెడ్డ కేకలేస్తూ) అయితేలేక, గియితేలేదు, లాభంలేదు. నాక్కు. దండక. నాయుష్టం! అంటే.

జాలయ్య—ఆ, ఆ, ఏమిటా వాగ్ధోరణి! కొట్టుకు పోయేటట్టున్నాం మే అంతా ! (శాసయ్యతో) మహానుభావా, దీన్ని మళ్ళీ వెనకటి మూగదాన్ని చేసేద్దరా !

శాసయ్య—అది నా తరంగాదు. కాని మీమాట కొట్టెయ్యకూడదు గనక, మీకు చెముడు రావడానికి మంచి మందు ఇవ్వగలను.

జాలయ్య—నంకోషించాం. (లలితతో) నీకు తెలుసునా, సాయంత్రమే నిన్ను,

లలిత—ఊ, నీమాటలవల్ల నేను తిగను !

జాలయ్య—ఈసాయంత్రమే, నిన్ను వరహానికిచ్చి ముడతేదీ (వెళ్ళబోతాడు)

లలిత—ఆ. అ. తరంపె పెంగ్రాళే మృత్యువుని పెళ్లాడతా.

శానయ్య—ఆగండి. వెళ్ళిపోకండి. ఈవ్యాపారంలో కూడా మాకు తరుణం ఇవ్వాలి, ఈరోగమూ నాకు తెలుసు, అందుకు నుందూ ఉంది.

జాలయ్య—అయితే మీరు మానసికరోగాలు కూడా లాగేస్తారా ఏమిటి ?

శానయ్య—ఒళ్ళిదెప్పని. అన్నింటికీ ఉన్నాయి నాదగ్గిర మందులు. ఈ రోగానికి మందెయ్యడం మరెవరూకాదు మా కంటాండలే.

(కాశీతో) మాటయ్యా ! ఈ అమ్మాయికి కాశీ మీద ప్రేమ. తండ్రిగారికి ఆ సంతతి పడదు. రసాలు ఇక తీవ్రం అవుతాయి. కాలయాపన పనికిగాదు నాకు ఒకటే మందు తోస్తోంది. ఒక అవున్న పలాయన ద్రావకం మోతాదులో, కాస్తంత కళ్యాణమాత్ర కూడా మిళాపుచ్చెయ్యి. ఆ మోతాదు వుచ్చుకోడానికి ఆ అమ్మాయి వేచిపెడుతుంది. ఈ నిషయంలో ప్రవీణుడివేగా ! అందుచేత ఆ అమ్మాయిచేత ఎల్లానో ఒప్పించి పనిజరిగేటట్టు చేసుకునే పూచీ నీది. వెళ్ళు

(ఎడమవేపుకి కాశీవెడతాడు. వెనకాలే లలిత

వెళ్ళిపోతుంది)

జాలయ్య—మీ రేవో మందులు చెప్పాక, ఏముందు లవీ? నేను పుట్టిన డరునాత అవి విన్నేలేదే ?

శానయ్య—అవి మరి అజ్ఞెంటు వ్యాపారాల్లో వాడే బాపతులెండి.

జాలయ్య—ఇ దాకణ్ణి చీ, నూశారుగా మా అమ్మాయి పెరితనం ?

శానయ్య—ఆడపిల్లలు అప్పుడప్పుడు మా చెడ్డ పెంకిగానే ఉంటారు.

జాలయ్య—అది ఆ కాశీ అంటే ఎంత ఇదవుతుందో మీకేం తెలుసు !

శానయ్య—మువకుల రక్తంలో ఉ డే ఉత్సాహంవల్ల అల్లాంటివి పుడతాయలెండి !

జాలయ్య—ఈ దేశం నేను పసికట్టడం తోటే, పిల్లని ఓ గదిలో పెట్టి తాళంవేశాను.

శానయ్య—మీరు తెలిగలవారు గనక !

జాలయ్య—మరి వాళ్ళకి ఉత్తరప్రత్యుత్తరాలు జరక్కుండా బంధించేశాను.

శానయ్య—అల్లానే చెయ్యాలి.

జాలయ్య—ఓర్ని ఓరు చూసుకోనిస్తే ప్రమాదం జరిగి పోయేదేనా ?

శానయ్య—సందేహం ఏమిటి ?

జాలయ్య—మీరెరగరుగాని, అది వాడితో లేచి పోవడానికి కూడా తగిందిమాత్రం అవును

శాసయ్య—మీరు ఎవలనూ క్షుణ్ణుద్ధితో నర్తించారు.
జాలయ్య—దాంతో ఎల్లానే నా మాట్లాడాలని వాడి
ఏడుపుట. అదీ నాకు తెలిసింది.

శాసయ్య—అల్లాగా ? అసాధ్యుడే నండోయ్ ! ఏజోవ్ ?

జాలయ్య—కాని వాడు నెగ్గుతాడన ?

శాసయ్య—వెట్టిమాట ! మిమ్మల్ని ! (చింతయ్య ఎడమ
వేపునుండి పరుగుపరుగున వస్తాడు).

చింతయ్య—బాబూ, కొంప తవ్వించి. లలితమ్మగారు
ఆ కాళీగారితో లేచిపోయారుట, ఆ వచ్చిన కంపాండరేట
కాళీగారు ! ఆ శస్త్రువైద్యుడుగానే ఈ చికిత్స యావత్తూ
చేశారు ఇక్కడకే.

జాలయ్య—హా ! ఏడే ! ఇల్లా ఒకాచేస్తావుట్రా, నీవైద్యం
తగలెయ్యా ! పిలు ! పిలు ! పోలీసువారిని పిలు. ఓరిలుచ్చా ! నీకు
పై దెయిస్తానుండు !

చింతయ్య—ఏమయ్యాయ్ ! కదిలే బాగా జరగదు నీకూ
నాకూ జాగ్రత్త.

శాసయ్య—ఎం జేస్తావ్ ?

జాలయ్య—నోర్కాయ్ ! పోలీసుకోర్టుకి నెట్టిస్తాను, డొక్కు
చీరి ఎంచేయిస్తాను. కొవ్వత్తియిస్తాను.

శాసయ్య—తీసిగెళ్ళడం ఎందుకూ ! పోనీ మీరే చావ
గొట్టండయ్యా.

(కుడివేపురించి కాళీ వస్తాడు, వెనక లలిత వస్తుంది.)

మేం లేచిపోయి పెళ్లి చేసుకోవాలనుకున్నాం. కాని, లేచిపోవలసిన అవసరంలేకుండా మరో ఘరానా మార్గమే దొరికింది. మీ అమ్మాయిని మీరే నాకు ఇవ్వండి. సంగతి ఏమిటంటే, మా పిం తండ్రి పోయాడుట, పరిస్థితి యావత్తూ నాకు కలిసింది. ఇదిగో ఉత్తరం.

జాలయ్య—అల్లా చెప్పు! నేను మొదట్లోంచి అప్పడప్పడు నిన్ను గురించికూడా ఆలోచిస్తూనే ఉండేవాణ్ణి! చెప్పద్దూ! సరే, అలితని ఇప్పుడు గీక్కిడం తప్పనిసరి! డాక్టరుగారూ, అట్టే టక బెడరకండి!

శానయ్య—చిత్తం. మీకూతురు పెళ్లి మీ ఇష్టప్రకారం కుడరబట్టి నాకు దెబ్బలపెళ్లి జరిగింది. చింతా కంట దూసుకుపోయింది గాని నావైద్యానికి బలమందుపడింది.

(చింతయ్యతో) అయితే సరేగానీ, నేను వైద్యుణ్ణి ఎంత తయ్యా మీకో చెబుతా?

చింతయ్య—ఒక ఆడమనిషి. తరవాత, మాచలమయ్య వెళ్లి కనిక్కుంటే తెలిసింది, నీ భార్య!

శానయ్య—సిజమే? (అని పెళ్లి బోతాడు)

జాలయ్య—సరేలే! పెళ్లిభోజనం కానిచ్చుకుని మరీ వెళుదుగాని!

శానయ్య—తప్పనిసరిగా! కాని, ఇంట్లో కాలెట్టగానే మా ఆవిడికి దెబ్బలు తప్పనిసరి!... (తెర)...

బంధుల ప్రియ

వద్దంటే పెళ్లి

[“మోలియర్” చేత రచింపబడినటువంటి ఒక ప్రహసనానికి ఇది అనుసరణం, చాలమబ్బుకు అనువాదం. ఈ ప్రహసనం 23-3-31 తారీఖున, ఆప్టుకాబేజిలో, బ్రహ్మశ్రీ పింగళి లక్ష్మీ కాంతంగారి అధ్యక్షతక్రింద జరిగిన సమావేశ సందర్భంలో మొదటనే రి ప్రదర్శింపబడింది.]

పాత్రలు.

1. శానయ్య—ఫనికుడైన ముసలిపెళ్లికొడుకు
2. సరయ్య—శానయ్యకి స్నేహితుడు
3. శిఖామణి—వేదాంతి
4. శాంత—పెళ్లికూతురు
5. చంద్రుడు—శాంతకి సైయుడు
6. రాజాలు—శాంత తండ్రి

పాత్రధారులు.

1. శానయ్య—మగ్గిరాల సత్యనారాయణరావు
2. సరయ్య—పుచ్చా పూర్ణానందం
3. శిఖామణి—సోమంచి ఎగ్గెన్న శాస్త్రి
4. శాంత—ఐ. భావనాచార్యులు
5. చంద్రుడు—టి. వి. చలపతిరావు
6. రాజాలు—ఉలిమిరి సోమేశ్వరరావు

[శాసత్య ఇట్లొ పీఠిహాలు. కొన్ని కుర్చీలు ఉంటాయి
శాసత్య కుర్చీమీంచి లేచి, కుడివేపుకి తిరిగి]

శాసత్య—తలుపేనుకోండి, ఇక్కడున్నట్టు వస్తాను.
ఇల్లు పనిలం. ఇంతలో అపసవ్యాలు ఎమీ జరగ నియ్యవద్దు.
డబ్బు కిచాటు రోజులు నాకగ్గిర బాకీ వసూలుచేసుకోడానికని
చెబుతూ కొందరు నాకోసంరావచ్చు. వాళ్ళుకోటి, నేను
ఊళ్ళోలేననీ, ఎక్కడి ఇళ్ళానో ఎప్పుడొస్తానో తెలియదనీ,
చెప్పండి. మరికొందరు సొమ్ము పట్టుకుని నా బాకీలు వసూళ్ళు
ఇవ్వడానికొస్తారు. వాళ్ళుకోటినూత్రం నేను సరస్వ ఇంట్లో
ఉంటానని చెప్పండి.(అని, కుడివేపుకి నిష్క్రమించబోయేసరికి,
సరస్వ వస్తాడు.)

సరస్వ—డబ్బు విషయం తెలివి తేటంటే, ఇనిగో,
ఇలాఉండాలి !

శాసత్య—(నిదానించి) ఒహోహా ! సరస్వేనా ఏమిటి!
ఇంకేం ! చిక్కేలేనూ ? నేనూ మీయింటికి రావాలనే ?

సరస్వ—ఏం ఏం ?

శాసత్య—నాబుర్రలో గొప్పసంగతి ఒకటి ప్రవేశించింది.
దాన్ని గురించి నీ సలహా పుచ్చుకోవాలని.

సరస్వ—అందుకు అభ్యంతరం ఏమిటి ? సరమ సంతోషం.
కొండోనాడి ప్రేక్ష్యంలేకుండా కావలెనంత మాట్లాడుకోవచ్చు.

శాసయ్య—కూచోమరి, ప్రస్తుతసంగతి చాలా ముఖ్యమైన సంగతి. ఏవిషయంలోనైనా నానరే, స్నేహితుల ఆలోచన పుచ్చుకోకుండా ఏమీ చెయ్యకూడదు.

సరయ్య—నీ ఆంతర్య స్నేహితుల్లో ఒకణ్ణిగా నన్న కట్టి నందుకు విధేయుణ్ణి. సంగతి ఏమిటో చెబి నెయి!

శాసయ్య—నేను ఏం చెబుతున్నా బాగుందని నన్ను నువ్వు పొగడకూడదు. నీమనస్సులో ఉన్న మాట నువ్వు తెగేసి చెప్పాలి—అందుకు నేను నచ్చుగోసీ నొచ్చుగోసీ, వేరమాట!

సరయ్య—అల్లా సే!

శాసయ్య—మనస్సులోమాట పైకి చెప్పని స్నేహితుడు కంటే పాతకుడు మరి ఉండడు.

సరయ్య—నిజు.

శాసయ్య—ఆంతరంగిక స్నేహితులు ఈ కాలంలో అరుదు.

సరయ్య—నిశ్చయం. (అని తొందరపడతాడు)

శాసయ్య—అందుకని, నువ్వు సీహృదయం పైకి చెప్తావ్ అన్నమాట! ఖరార్!

సరయ్య—ఖరార్!

శాసయ్య—ఒట్టెట్టు!

సరయ్య—మన స్నేహం మీద ఒట్టు. విషయం చెప్పు బాబూ, చంపేసేస్తున్నావ్.

శాసయ్య—అల్లాయితే, విను. నేను పెళ్ళిచేసుకుంటే

వెలుస్తాయి. ప్రతిదినం, విధిగా జనం ఎదుకో అందుకు జేరు. కంటూండే చోటికి కొన్ని అంగుళాలదూరంలో కాఫీదేవాలయం అవతరించేస్తుంది. దీనిమొక్క అవసరం కనిపెట్టి, వాటమైన స్థలం చొకగా సంపాదించి నూక్కుంలో కాఫీ కొట్టు పెట్టే పర్పు అరవసోషరులది, కిర్లాటసోషరులది. కాఫీ హోటాలు తాలూకు పనిలో ఇతరనాన్లల్లు లేకుండా తమరే లీనం అయిపోవడం, వినుగు మరిచిపోవడం, ఒకనాడు శేషిం చిన పదార్థాలు మొన్నాడు తాజాగా చూచుమణి చెయ్యడం, లాభం తీసి విశేషంగా ఆజ్ఞించి బాగుపడి యావత్తు కుటుంబాన్ని పోషించుగోడం లాంటి నాటిల్లో గూడకట్టు సోదరులు ప్రథమతొబూలం శొట్టేశారం చెప్పడానికి నాహసించ వచ్చు. తెలుగురాళ్ళల్లో వైశ్యులు పెట్టిన కాఫీహోటళ్ళు కూడా వ్యవహారరీత్యా సునిస్తూండేవి అవడంచేత ఆర్జనవిషయంలో మాత్రం జయప్రదంగా ఉంటాయి. తెలుగు బ్రాహ్మణ కాఫీ హోటళ్ళు ఆమధ్య చిత్రంగా ఉండేవి. అన్నించాలా దివాలాఅయి, పోగొట్టుకోడానికి మర్యాదలేక, చిరకాల ప్రియురాలు ఒకత్రై అడ్డు ఉండడంవల్ల నాటకాల్లో జేడానికి వీలేక, కొందరు బ్రాహ్మణ నామధార్లు కాఫీహోటళ్ళు తెరుస్తూండేవారు. వీటిల్లో పదార్థాలు బాగా తయారయే బాపతువి కొద్దికాలంలో అంతరించేవి, తక్కినవి నాశపునుగా ఉండేవి. కొన్నింటిలో మొహమాటాలు ఎక్కువ, పోలీసువారు శ్రీ, బలంగిలవారు శ్రీ, తన్ననవారు శ్రీ, తన్నల్రు అనేవారు శ్రీ,

వనివాళ్ళు శ్రీ, తన బంధువులు శ్రీ, తన శ్రీ, ఇంక మిగిలిన వాళ్ళు బకాయి కాతా. ఒకవేళ ఇన్ని జరిగి ఇంకా నాలుగుడబ్బలు మిగిలే రెండు మూడువివాల పై నవ. కాని, తెలుగువాళ్ళల్లో కుడా గౌరవనీయులు (ఎవరు వారు? ఆ మాటకొస్తే ఎవరు?) ఈ వృత్తిలో ధనార్జన చేస్తూన్నవారు ఇటీవల ఉంటున్నారు.

“కాఫీహాటల్” అనడానికి చాలామంది అప్రయత్నంగా “కాఫీదేవాలయం” అని ఎంగుకు అనేస్తున్నారో చూశాం. అట్టి కాఫీదేవాలయంలో కేవలకాఫీయే కాక అనేక ఇతర వస్తువులు దొరికినా, ఆయొక్క కాఫీపేరే ఆలయం మొత్తానికి రావడంలోనే కాఫీయొక్క ఘనత వెల్లడి అవుతోంది. “టీ” నీగు ఒకటి, “కోకో” ఒకటి—ఈ రెండూ మహాగొప్పవైనట్టు కాఫీతో దెబ్బలాట కొస్తాయి. కాని, ఈ ప్రాంతాల్లో కాఫీ ప్రావళం తే నీగుని, “చా” పోవే, అంటుంది; కోకోని “కోకో! కం!” అంటుంది. పైగా కొన్ని విందు పార్టీలు జరుగుతుంటాయి “టీపార్టీ” లంటూ! నిజంపడితే వాటిని కాఫీ పార్టీలనాలి. అడ్డమైన దానికి కాఫీ పేరుపెడితే కాఫీకి దిష్టి కొట్టి పోతుందని ఇతర పేర్లు చూసుకుంటున్నారుగాని, ఎక్కడైనాసరే మూడుపాళ్ళు కాఫీయే. కాఫీలోకూడా తాగడం అనేది ఉన్నా, స్పృహపోవడం లేక పోబట్టి పిన్నల్ని తీసుకుని పెద్దలు సయితం దీనికి ఎగడుతున్నారుగాని, అలవాటు విషయంలో ఇదీ తిత్తుల్యమే! ఏది? అన్ని అలవాట్లకి మల్లనే కాఫీ అలవాటున్నూ! ఓ గమనువాడు ఓ మెత్తటివాణ్ణి

చూచి బలవంతంగా ఊరికే ఇప్పిస్తాడు. తరవాత, మీరు ఒక రోజున తన భోజనానికి ఆలస్యం అవుతుందని తెలిసి ఓచూటు దేవాలయానికి వెళ్ళి సంగతి సందర్భాలు చూస్తాడు, “ఓవో హా!” అనుకుంటాడు. మొన్నాడు మీరు పొరుగుూరు వెళ్ళి అక్కడ తనపని పెందరాళేకాదేమో అనే భయంచూస్తున్న (అనలు పనే ఉండదుగామరీ, అంచేత!) కాఫీహాటర్ని పోనీ అని వెళతాడు. నాలుగోనాడు భోజనం ఆలస్యంకాదని తెలిసినా, తనకి డబ్బులత్యంతలేదని ప్రకటించడానికి వెనక తనకి ఇప్పించిన వాణ్ణి దేవాలయానికి కొట్టుకొళ్ళి, వారికి శురుదక్షిణగా వార్చి మేపుతాడు. పనపడి “మనం (అనగా తనే) ఎప్పుడు మోనాలంటే అప్పుడేమాస్తాం అల్లాంటిదిలేదు. (అని నాలిక చప్పరించి) కానీ, ఏమిటో” అంటూ మధ్యాహ్నం, పాయత్రంకుడా వెళ్ళి సంద్యావందనం పూర్తి చేస్తాడు అక్కణ్ణించి కాఫీ తాగితేగాని “మోషన్” కాదంటాడు, కాకూడదంటాడు, తాక్కపోతే తలనొప్పి. తోచకపోవడం, పిచ్చి పిచ్చిగా ఉండి మెదడు పనిచేయ్యకపోవడం, కాళ్ళు వీకడం— లాంటివి ఉద్భవిస్తాయి అంటాడు. కాబట్టి, కాలక్రమూన్ని బలవంతం, కక్కర్తి, దర్జా, ప్రతిఘర్యాద, ముహమాటం, అలవాటుకాని అలవాటు, అలవాటులాంటిది, అలవాటే, అభ్యాసం, అవసరం, ఉండలేనితనిం, వ్యసనం, ఉప్పసినరితద్దినం లోకి దిగుతుంద వ్యాపారం. అందుకని, నిర్బంధంగా కాఫీకోసమున్నూ, విచ్చికింగా ఇతర తినుబండాల కొరకున్నూ, ఇంటి

దగ్గర కేవుపెడితే ఇంటిల్లవాటికీ అలవాటవుతుందని భయం వల్ల నైతేనేమి, ఎన్నాళ్ళు త్రొంగుపొండా తమకి గాని, త్రొంగు ఇచ్చినా తమ ఆడంగులకిగాని కాఫీలో పాళ్ళు అవగావాన కానందువల్ల నైతేనేమి, జమలు చేవాలమీసకి వెళుతుంటారు. కాఫీవలలు ఫర్మనూ అని కొందరు పెద్దానికి పెందరాళే నిదలేవడం, కొందరు పిన్నుకి పద్దెక్కలు ఉండాలన్న సంకల్పమున్నాయి. ఇటీవల కొందరు పట్టువల నిద్యాస్థులు ఝాము తెల్లారకట్టే చీవెళ్ళి, హోటల్ మేనేజర్ని లేపుతున్నారు—అది ఒకవేళ తనకి డబ్బుచ్చేమాట మరిచిపోయి అంబ్యం చేస్తాడేమో అని. ఒక కాఫీదాసు ఉద్దేశం తను కాఫీ నేపించకపోతే ఎల్లాగి! ఒకాయన డోహా, టిబెట్ కాఫీవుచ్చుకోకుండా సూర్యోదయం అంచూ ఒకటా! అని. ఒక ఆసామీ నమ్మకం తను ఏలైనంత త్వరగా కాఫీతాక్కపోతే ప్రపంచపు “సివిలిజేషన్” “హాట్” వుతుందనే. ఒక పెద్దమనిషి తను కాఫీ వుచ్చుకున్న సంగతి నలుగురితోటేనా అంటేనేగాని అక్కడికి కసితరదన్నాడు, ఆయనే ఒకవేళ కత్తవశం చేత కాఫీ తాగడం లేటయితే. “ఏమండీ, లేటయిందేం ఈవేళ?” అని ఎవరేనా అడిగినప్పుడు “అబ్బే, రెండోమాటలెండి!” అని అబద్ధం ఆడడం భీటక్షణం అని రాసిస్తానన్నాడు. ఒక ప్రముఖుడు కారణాంతరంవల్ల పల్లెటూరిలో పదిరోజులు ఆగవలేసాచ్చి, అక్కడికి అయిదుమైళ్ళలో ఉన్న బస్తీబండీమీద వెళ్ళి ఆనుదొరమూ కాఫీమాక్రిమే వుచ్చుకుని వచ్చి, ఆకాఫీ

యేనా బాగుండలేదని స్నేహితులతో విచారంగా చెబుతూ, వాళ్ళనికూడా ఏడవమంటాను. ఒక కరిస్టి తనతోగిరి తద్దినం నాడు “ఈ వేళ కాఫీ ఎల్లాతాగను శరీ, చూసిచూసి” అనుకని, బ్రాహ్మ లొచ్చేవరకూ పడుకుని, ఎల్లాగో తద్దినం కాచిచ్చి, పిండాలు గంగలో కలిసి ఇంకాకి పచ్చేటప్పుడు దార్లో కాఫీవళాటలికి వెళ్ళి, రెండుమూడు కప్పులు తాగి, ఇట్లోపడి తలకి పట్టేనుగుని నిద్దరపోయి సాచురత్రానికి లేచి అప్పుడు గండు మెతుకులు కొరికేగాను. ఒక విశ్రుభక్తుడు కాఫీ ప్రియుడైన తన తండ్రిగారి అద్దినం అయిపోయి బ్రాహ్మలు ఇక వెళ్ళిపోయేటప్పుడు వాళ్ళిద్దరచేతా చూో నురచెబుడు కాఫీ తాగిపించి మరీ వాళ్ళని సాగనంపేవాడు.

ఇంతాచేసి కాఫీ అనే ద్రావకంలో మిళాయించేచి ఏవి అని అడిగితే, చూడ, పంచదార, కాఫీంజుని చూర్ణంతాలూకు సారం. ఈ నారికి కుంకుమపువ్వును, నీకాయులును, చింత గింజల చూర్ణస్థరనం, హాలాహలం వీటికిపల్లే నల్లగా ఉండుకుంటుంది. తెలుగుగో ఈసారాన్ని “డికాక్షన్” అంటారు. (నంస్కృతంలో కషాయం అనచ్చు). “నుబ్బరంగా పాతే పుచ్చుకోకూడదా రాజాలాగ; డికాక్షన్ అంటూ అహో రించకపోతే!” అని కొందరు కూరికేస్తూ డారు. తెల్లగా ఉండే క్షీరానికి నల్లగా హాలాహలంలా ఉండే డికాక్షన్ కి పొత్తు ఎక్కడ ఏడిసిందని వారి ఉద్దేశం. కాని, వాటిసంబంధం సముద్ర మథనకాలం నాటినించీ వస్తూనే ఉంది. ఈ రెండూ

కలిపేనరికి దీని తెల్లవర్ణమూ దాని నల్లవర్ణమూ కూడా పోయి మధ్యవర్ణం ఒకటి భాయపడుతుంది. అనగా క్షణ క్షణమూ కాఫీహణాటల్లో ఆయొక్క వర్ణనాకర్యం ప్రత్యక్షం అవుతుంటుంది. ఆమధ్యవర్ణానికి ప్రత్యేక వ్యక్తిత్వం విశేష భ్యాతీకూడా ఏర్పడ్డాయి. “మీరు ఈమాటు మెడ్రాసు వెళ్ళినప్పుడు నాకు ఓ కాఫీకలర్ ప్రిక్కు తెచ్చిపెళుదురూ!” అని పెద్దమనుష్యులు తమ స్నేహితులకి జ్ఞాపకం చేస్తూంటారు కూడాను. అంతేకాక ఆ రెండూ కలపడంలో సాగనుంది! కలపడం అంటే తెలుగువాడి కలపడం కాదు. తెలుగువాడికి కలపడం ఎంత తెలుసునో కలపడంకూడా అంతే తెలుసు. కళాపిని వేరుచేసినా అరవలది ఆనెర్పు. అందులో రవుదేరిన అనివ అయ్యారు కాఫీకలపడం చూస్తే మెడ నెప్పెట్టి పోతుంది. ఎవరో ఒక కొత్త కాఫీదాను విధులో నడుస్తూ, “ఈ కాఫీ హణాటలు బ్రాహ్మణదేనా?” అని కనుక్కుని, వచ్చిన పమాధానం తనకి నచ్చిన తరవాత లోపల ప్రవేశిస్తాడు. అప్పుడే ఎవరూ కనిపెట్టకుండా, దొంగపోటుగా తన మొహం అద్దంలో ఎల్లా ఉంటుందో చూసుకుని మెచ్చుకుని, “ఓ కప్పు కాఫీ ఇవ్వండి” అని ఆర్డరు జారీచేసి, ఒక బల్లదగ్గర ఉండే భాళీకుర్చీ ఈడ్చుకుని కూర్చుంటాడు—ప్రపంచంలో నహం వ్యాపారాలు తనతో ఉన్నట్టు. ఈపాటికప్పిడే అయ్యారు ఒక కప్పుల జోడీ లాగివుచ్చుకుని, ఒక “స్పూను” పంచదార లోపలిగిన్నెలో గిరవటేసి, “ఎన్నా సార్ కప్పా, అర కప్పా,”

అంటాడు. అని, జబాబు ఏమైనానరే, సాధారణంగా కప్పే కలుపుతాడు. ఆమెట్లున అతడు లోపలి కప్పు కుడిచేత్తో పైకి తీసి గుడ్డపుమొహంవాళ్ళు తగిలేవరకూ పైకెత్తి, ఎవరికప్పు కుక్కమూతివాళ్ళకి అంటుగునేదాకా కినికి పెట్టి, అంత ద్రావకమూ హాడిలిపోయి జవజవలాడి వేకదారంలా అయ్యేట్టు తొణక్కుండా పాకం తీస్తాడు. ఈలోపు గానే కాఫీ కొచ్చినవాడు తన ఎదటి ఒల్లమీదకప్పులూ, కాఫీ చుక్కలూ, ఏదేసిన మిచ్చి ముక్కలూ చూసి, “ఈబల్ల కొంచెం తుడవాలండి” అని కేకేస్తాడు. ఆసళంగా కప్పులు లాగే కింకరుడు హాజరవుతాడు. కొండొకచో ఈపనికి ఒక మలచూలీ ఉంటాడు. అకిడికి జాట్టు రేవునెత్తిమీద మాత్రమే ఉంటుంది, నడికుప్ప మీద పెంకులున్నట్టు. అతడు గబగబా ఓబాల్చీలాంటిది తెచ్చి దింపుగుంటాడు. దింపుగుని కప్పులు చాల్లో పారేసి ఒకవేళ రూల్సు ఎరగనివాళ్ళు పోసినాళ్ళు విస్తారంఉంటే గుడ్డతోనే (అది సాధారణంగా తడవదు, కాలదు) బాల్చీలోకి తోసుగుంటాడు. పిదప తనగుడ్డతో బల్లంతా శుభ్రమచే సంకల్పంతో సాముతాడు. దాంబోటి ఒకచోటి మాలిన్యంనర్వతా సద్దుకుంటుంది—ఒకడితప్పు అనేక మందిని పెంటాడిందిట్టు! పైపెచ్చు ఆగుడ్డకి సంబంధించిన గంధ ద్రవ్యాని బల్లకే అంటుగుని ఒకవిధమైన కొత్తవార్నినూ తయారై ఈగల్ని ఒకర్నించి వాటిని మరి వదల్తు. తక్కిన ఈగలు ఈ సంగతి కనిపెట్టి, మనుష్యులమీదగాని వాలడం

జూనేస్తాయి. కష్టమీయించి ఆవిరి వస్తూంటే కాఫీ తాగడంలో నర్సిను లేసేవాడు “అబ్బా వేసినదా” అని అది చల్లారేవరకూ కష్టముట్టుకోకుండా ఆగుతాడు—కాఫీహోటల్లో అన్నపశ్యత గురించి పట్టించులు లేవని తెలిపేకూడాను! అది చల్లారిం తరువాత, చక్కెర ఎక్కువగా వేయించుకుని, ఆకన్న పైకెత్తి గడగడా పానకం తాగినట్టు వీల్చేస్తాడు. కాని, కాఫీ ద్రావకం సంప్రకాయానుసారంగా తాగనేచ్చిన శిష్టులు నెమ్మది నెమ్మదిగా ఊచుకుంటూ, చురురించుకుంటూ, మాటలు చెబుతూ, కాస్తకాస్త చొప్పున కాఫీ కడుకుతారు. ఒక్కొక్క పెద్దమనిషి పెద్దకష్ట బల్లమీదే వదిలేసి చిన్నకష్టని మూతదగ్గరికి, బల్లమీదికి మళ్ళీ మూతదగ్గరికి—ఇట్లాగా సెకనుకి రెండుసార్లు బదలాయిస్తూంటాడు. ఆసమయంలో బల్లమీద పెద్దకష్టయొక్క ఉపయోగం పూర్తి అయింది కావుననుకుని కష్టల కింకరుడు దాన్నో ఇంకా కొంత కాఫీ ఉండగానే కష్టని బాల్చీలోకి దిగలాగుతాడు—కొన్ని ప్రాణాలుండగానే మనిషిని వాడిమీదికి లాగేసినట్టు. ఈ విషయంలో కొందరు కుశాగ్రముద్దులైన కాఫీదాసులు దూరం ఆగొచ్చింది, తమకు తమ కుడిచేతితో చిన్నకష్టలోంచి కాఫీ ఆరగించేటప్పుడు, బల్లమీద పెద్దకష్ట ఎడంచేతితో వడేసి, రాయల్లా పట్టు గుంటున్నారట! వాళ్ళ ఊహ కష్టల కింకరు ఊచ్చి బల్లమీద కష్ట లాక్కు పోబోతే, తనూ ఆయమకింకరుడూ తద్విషయం కున్నీ పట్టచ్చు గదా అని!— సత్యవంతుడు ప్రాణాన్ని

“పోవుచున్నాడే!” అంటూ సావిత్రి ఇటూ, “హా, బాల!” అంటూ యింకొకటి అటూ సావిత్రీ లావణ్యం !

కాఫీ దేవాలయం ఎల్లకాలమూ మాడావిడిగానే ఉంటుంది (సార్తాలు రోజుల్లో తప్ప). కానీ అందులో ఉదయం, బియ్యం గంటకీ, సామగ్రిలం పైముల్లో మూత్రం ఉపరి నలచకుండా ఉంటుంది. ప్లేట్లు, చమ్రాలు, గ్లాసులు వగైరాల చప్పుడు వినిపిస్తుంది. అంతచే నాటికి చాకచక్యం చాలా అవసరం. అంతవద్దంకూడా అరవలే ఫస్టు. అందులో ఒక్కొక్కరు అష్టావధానం. “ఏం కావాలండీ మీకు!” అని చెబుకుడి ఆకతూ కనుక్కుంటూనే, వెళ్ళిపోయే ఇద్దరు ఇవ్వవలసిన డబ్బుకుంటుంది మేనేజరుతో “ఎక్స్‌క్రిజా, రెండుజేర్” అంటూనే, బిల్లు తుడవమని అప్పుడే ఎవరో కోరగా “బిల్లు తుడివరా ఎవవా” అని తుడిచేవాణ్ణి కనుకుంటూనే, “నాకు పెనరబ్బాడోయ్” అని అప్పుడే ఎవరో కోరగా, లోకం మడేనాటికి “ఎనరెట్ రోస్ట్” అని కబురు అందిస్తూనే, దొడ్లో కప్పులుకడిగేవాణ్ణి “కప్పు కడిగరా, బేసీ!” అని పర్పు బిగించి లోకం తీసుకునే, లోగడ దరఖాస్తు చేసుకున్న ఎనమండంబరికి ఎనిమిది ప్లేట్లు నమరు ఏక కాలుకుండే ఎడం చేతిమీద గోరంలా పేర్చుకు వచ్చి టకటకా ఇస్తూనే, వారికే ఎనిమిది కప్పుల కాఫీ టకేకారి ఎడం చేతి వేళ్ళతో నొక్కి తెచ్చి, ఒక్కొక్కరి ముందు ఒక్కొక్క కప్పు పెట్టి, ఒక ధరించి ఒక్కొక్క పెకనులో ప్రతి కప్పులో కాఫీనీ ఒక్కొక్క నారిగా

“జవలవర్ష” సాగదీసినట్లు పిలక సాగదీసి కూచోబెట్టి చక్కా బోతూంటాడు. “గంతుంది చెప్పి, ఇంకా నాకు ఉచ్చా అందలేదు” అని కొందరు మేనేజరుతో ఫిర్యాదు చేస్తూంటారు. “ఒక అర కప్పు కాఫీ తెస్తువావా! నేను కారుకి పోనాలి” అని కొందరు వినుక్కుంటూంటారు! “ఈ వేళ ఇడ్లీలోకి నాం బారా, పచ్చడా!” అని కొందరు అడుగుతూంటారు. ఏవృత్తిలో ఉండేజనం అయినా సరే కాఫీపుచ్చుకోందే ప్లస్ కి త్రికరణశుద్ధిగా దిగరు. బండీ వాడి మొదటి కిరాయి డబ్బులు కాఫీకి, పుల్లలవాడి మొదటి పట్టి డబ్బులు కాఫీకి, ముగిలించేనే మొదటి క్షౌరం డబ్బులు కాఫీకి. అందుకని కొందరు ఘరానా రకం వీధికొట్టు వాడి లోపలికి జొరబడుతూంటారు—గర్భ గుడిలోకి జొర బడ్డట్టు. కొందరు తమరి మాట వడ్డన వాళ్ళు ఎంత సేవటికీ వినిపించుకోకపోతే, చనువుచేత తమరే వెళ్ళి పెనరట్టు వగైరా వేసుకుంటారు—స్వపాస్తాచాక్లగా. ఒక్కొక్క పట్టింపు పెద్దమనిషి వాలూ, డికాక్షనూ వేరే వేరే తెమ్మని అవి తనే మిథాయించుకుంటాడు, మహా. ఒక్కొక్కడు ముందు ఒక అరకప్పు తాగి, మాట్టాడు తూంసి మళ్ళీ అరకప్పు తెమ్మని, కప్పు లేదు ఇస్తాడు—ఈపద్ధతి కనకి కాన్త రాహితు కాకపోతుందా అని! మర్నాణ్ణించి మేనేజరు ఇందుకు ఒప్పు గోడు. “ఇంతమంది వచ్చి ఇన్నిరకాలుగా ఫలారాలు చేస్తున్నారేగాదా ఎవడు ఎంత ఇవ్వాలో సరిగ్గా చెబుతారండీ, ఈ పడ్డనవాళ్ళూ! ఏమి మేథండీ, వీళ్ళది!” అని కొందరు,

వడ్డనవాళ్ళని మెచ్చుకుంటూంటారు. కొందరు, వడ్డనవాళ్ళతో లక్కల్లో షేడలాచ్చి మేనేజరుదగ్గర పేచీల్లో ఉంటూంటారు. ఈలోపుగా మేనేజరుగారి కిరపచియులు చక్కావస్తారు, దాంట్ల మేనేజరు “మూడ్రా! పంతులుగా రొచ్చారు, పం కావాలో? ఇవ్వకో! నాలుగు ఇడ్లీ ఇయ్యి సాంబారేసే” అని వడ్డనవారితో అని, “ఈవేళ సాంబార్ చాలానైస్ గా ఉండండి, సార్” అని బలవంతం చేస్తాడు. “అత్తారింట్లో కంటేకూడా పం బలవంతం చేస్తున్నావోయ్! ఎటొచ్చి నువ్వు బిల్లుచేస్తావు! నీ సొమ్మేం పోయిందో” అని లోపల అనుకున్నా, చుట్టుపక్కల అసెకమంది ఘరానామనుష్యులు (అసగా కాఫీదాసులంతా ఘరానా మనుష్యులే!) వింటూఉండగా తను అక్కర్లేదనడంతన అత్త గౌరవానికి మిక్కిలి భంగం అనుకుని, నలుగురు ఎదటా తను పిసిసిగొట్టు కాట్టు ప్రకటించుకోవానికికుడా అనుకూల సమయం అదే అనుకుని, “సరే, కెమ్మొన” అని ననుగుతాడు. విడివిడిగా వచ్చినవాళ్ళల్లో కొందరు డబ్బు ఇచ్చేస్తారు, కొందరు రానేస్తారు, (ఈరాతలన్నీ మేనేజరుకి యుట్టితే అతడు కుబేరుడవుతాడు). కొందరు పరిచయులు ఇంతాఅని చెప్పేస్తారు, కొందరు ఇంకా ఘరానా వారు బరాంద్ గా చక్కాపోతారు. ఎదపడి ఎవరో ఒకాయన అయిదారుగురు అతిథుల్ని తీసుకుని తయారవుతాడు. అతిథులు సాధారణంగా కోర్టు సాక్ష్యాలకి వచ్చినవారో, డబ్బున్న కుర్రాణ్ణి ఉబ్బేసి వాణ్ణి గ్రంథంలోకి దింపి వెంటపడి వచ్చినవారో, ఎవడికేనా ఎందులోనేనా లాభం

రాచడంవల్ల వాణ్ణి మొహమాటపెట్టి తోలు కొచ్చినవారో, బస్తీ న్నే హితుణ్ణి చూడొచ్చిన బంధువులో అయి ఉంటారు. సమూహంగా వచ్చిన వాళ్ళలో కొన్ని విశేషాలు జరుగు తూంటాయి. కొందరు స్మృతహమాటస్థులు కలిసి వస్తారు. ఓడిచే మరోడు పెట్టించాలని ప్రతివాడూ చాత్కిస్తాడు. అందుకని వారిలో ప్రతివాడూ (ఎంతైతే తనకేమి! తెర ఆర్థరు ఇస్తూంటాడు. వీరిలో గడుసువాళ్ళంతా ఘనపదార్థాలు గబగబా నమిలేసి, చివరికి ద్రవపదార్థాల్లోకి వచ్చి కాల్తూన్న కాఫీ అయినా సరే నోట్లో పోనేనుగుని వీధులోకెళ్ళి నిలబడ తారు. మిగిలిపోయిన చాదస్తుడు ఉసూర్న బిల్లు చెల్లిస్తాడు. కాని ఒకసారి ఇద్దరు తమాషా న్నే హితులు ఒక కాఫీదేవాలయం ఎడట కలుసుకుని, “ఇనుగో, మీకోసమే చూస్తూంటా, రండి!” అంటే, “ఇహానే, నే వెతికేదీ మీకోసమే!” అని ఒకర్నొకరు ఆహ్వానించుకుని, ఆలయంలో ప్రవేశించారు. ఒకడు కాస్తంత పెద్దమనిషి, రెండోవాడు ఆకాస్తంతే చిన్న మనిషి. కాని లోపల అభిప్రాయాలు మాత్రం తిండిఖర్చు వీడికి రుద్దాలని వాడూ, వాడికి రుద్దాలని వీడూ.

పెద్ద—చూస్తారే? తెమ్మనండీ!

చిన్న—తమకు పెళ్ళలు! తమకే ఉపక్రమించండి.

పె—ఎవరైతే ఏమిందీ? మీకు చాదస్తంగాని!

చి—అందుకనే నండి నే అన్నదీను.

పె—(వడ్డనవాడితో) నాలుగేసి ఇడ్లీ నేయ్యేసి తెండి!

చి—(కాఫీపు ౮) నాలుగేసి పెనకట్టుకుడా తెండి ఇంత అల్లం నారేసి!

పె—(పదార్థాలు గబగబా బొక్కుతూ) రెండేసిపైట్లు సేమియా!

చి—(ఒప్పేటు సేమియా మంచుచుగున్నట్టు ఒకేసారి గొతిలో పోసుకుని) నాలుగేసి తెరవడ! పెరుగేసి!

అంటూ చెరోనాటి ఆర్థరుచేస్తూ మొత్తం ఆణా తక్కువ రెండురూప్యాలు తిన్నారు. ఇంకిగో చిన్నవాడు మూతి కడుక్కుంటూంటే, పెద్దవాడు, వీధిలో పైకిల్ మీద పోయే ఒకాడన్న కిలుసుగోవలిన పనున్నట్టు మిష పెట్టి, ఆయన్న కేకేస్తూ, చివాల్ను లేచిపోయాడు. చిన్నవాడు కంగారు లేకుండా, చెయ్యి కడుక్కుని పెద్దాయనకంటే మరోఆరు చదివే ఉన్నవాడనడచేచే, బల్లమీద సిద్ధంగాఉన్న కీల్లీలు రెండు చేతిపుచ్చుకుని, ఆ పెద్దాయన కాలాపేజీ తీసి రెండు రూపాయలూ అందులో రాసి చక్కాపోయాడు. వీటిల్లో ఎవరు నగ్గుతారో చివరదాకా తెలియదు.

మరో తరహావాగ్నన్నారు. వారు కలిసేవచ్చి, తిని, కాఫ్యాదులు తాగి, ఘొత్తపుఖిర్పు ఇవ్వడానికి ప్రతీవాడూ తలో మసేదర్నా పెల్లొస్తాడు (అందులోఉన్న డబ్బునంగతి వేరుమూల)! కాని వారి నాయకుడు “పుచ్చుగోకండి, నిజంగానే!” అని మేసేదర్నతో సిక్కచ్చీగా చెబుతాడు. అంతమాట్లా కొచ్చినా కుడా అతి థుల్లో ఒకొక్కడు (చివరకి

తనని ఎల్లానూ ఇవ్వనివ్వరుగదా అనే దైర్ఘ్యంకొద్దీ) “చిల్లర నాదగ్గర ఉంది!” అంటాడు—(కాఫీవహూటల్లో చిల్లరికి కరువొచ్చినట్టు!) అటువంటప్పుడు ఆ నాయకుడు మొహమాటస్తున్నాడే “నా దగ్గర ఉంది!” అని తనే చెల్లిస్తాడు; సిగ్గువాడూ అస్తున్నాడే, “సరే, అల్లాయిలే!” అని ఊహిస్తుంటాడు. ఆంశంగా ఆ అతిథి లోపం, అడ్డంగా మాడి, చచ్చినట్లు యావత్తుసామూహ దాఖలుచేసుకుని, “అన్నన్నా! మనకి వెఫవ తొందరస్సీ” అని ఒక్కడూ ఉన్నప్పుడు పక్కకి తిరిగి నేలు కొడుకుంటాడు! ఒకడు తనుతిన్న ఖర్చుసామూ తన స్నేహితుడు చెల్లిస్తూంటే, రావలకులా ఉంటుంది, ఇవశలనడ్డ తరవాత ఆడబ్బులు నాడికి ఇవ్వమన్నాతాడు, (ఏమొహం పెట్టుకుని వాడు పుచ్చుకో వచ్చాడని)! వాడు “ఆ, పోదురా?” అని బెట్టుచేసినప్పుడు. “పోసేలండి, అధమం కిల్లీలేనా నన్ను కొననియ్యండి!” అని ఆ ఖర్చు తను అచ్చుకుని, “మీరు సిగరెట్టు కాల్చరనుకుంటాను!” అంటాడు. అంటే రెండోవాడు “కాల్చకేం లెండి, ప్రస్తుతం అక్కల్లేదు” అని అనేస్తాడు. కొందరు పెద్దకండునాలు వేసుకునిఉండికుడా స్త్రీకులూ, కొత్తజోళ్ళూ, తాంబూలం వెయ్యాలనే ఊహతో అని దొరక పుచ్చుకుని, ఒకవేళ మేనేజికి గాని, ఆవస్తువు యజమానికి గాని, దొరికిపోయి నప్పుడు, “మీదా? మీదే?” అని ఆశ్చర్యపోయి, నవ్వుతూ, “అచ్చంగా నాడే అనుకున్నాను న్నండి!” అని అది అక్కడ వాదలి పెట్టి జారిపోతారు!

ఒక రొచ్చి, “కప్ కాఫీ, స్ప్రింగ్, ఎస్సెన్స్” అంటాడు. “స్ప్రింగ్” అవడం ఎదుకంటే, కాఫీ తనుపూర్వాన్నించీ ఎరిగున్నదే అల సలుగురికీ తెలియాలని, ఎవరి తక్కువ పంచదారా, ఎంత ఎక్కువ డికాక్ష్‌న్ తోనూ కాఫీ తాగగలిగితే అంత నాజూకుమనీ అను కుంటానని, కేవల. డికాక్ష్‌న్ (అనగా హాలాహలం) అన్నులితంగా స్వీకరించి శివుడంత వాడు కాకలచిని తనఆదర్శం నలుగురూ గ్రహించాలని. ఇంకోరొచ్చి, “కోనండచాణీ! నువ్వే ఇవ్వవోయ్, ఓకప్పుకాఫీ!” అంటారు. అనిగా వారిఉద్దేశం, “ప్రతీఎల్లయ్యూ తిక్కినవి వడ్డించ గలకుగాని, కాఫీ కలపలేదు! కాఫీలో చాలు చూస్త్రీ మే కాక వాళ్ళకూడా ఉన్నాయి! (అని ఏ మాత్రం చెడ్డా డబ్బులు కుమ్మడండగ!) ఆవాళ్ళు నీకే తెలుసు! అదొక ఆర్ట్! ఆ ఆర్ట్ నువ్వేకానీ!” అని. కొందరు, ముందు డికాక్ష్‌న్ తక్కువనీ, అది పోసింతరవాత చాలు తక్కువనీ, (విసుక్కుని) వడ్డనవాడు కాసిని పాలచుక్కలు రాల్చిం తరవాత మళ్ళీ డికాక్ష్‌న్ తక్కువనీ అనేవా రుంటారు! కాసి, వాళ్లు రోజుకి ఓ కాఫీ హాలిటికి వెళ్లాలి, వెడతారు.

కాఫీ దేవాలయాల్లో విడికాన్లు లగాయతు వందరూపాయల నోటుదాకా చలామణి అవుతాయి. “నాకు కాఫీ ఖర్చు ఇస్తారేపోనోందండీ! ఇక మానాలి!” అంటూనే ఉంటారు కొందరు. కొందరు జబ్బుచేసి పదిపోయి కుదిరేవరకూ మాన్తారు. కొందరు జబ్బులో, డాక్టరుగారి అనుమతిని మరొకప్పు పుచ్చు

గుంటూరు కొంగుగు ఎల్లా నేనా మానాలని, అత్తైముకి, కాఫీ ప్రత్యామ్నాయ వేడి నీళ్ళో, చారో ఊడుకుని కొద్దికొద్దిగా పీలుస్తాడు. కొంగు మాననివాళ్ళు, అత్తైముకి ఇంత ఉప్పేసి మజ్జగే చేశవాళీ కాఫీగా భావించి పుచ్చుకుంటారు. ఒకొక్కడు ప్రాణాలు ఉగ్గచెట్టుకుని పదరోజులపాటు కాఫీమానేసి, పదకొండోనాడు తెల్లారకట్టించి పూటకి మూడుగవ్వలు మింగి లోగడబాకీకూడ దీసుకుంటాడు. ఒకాయన తన పక్క ఒక చామూరోగి కూచుని కాఫీ తాగుతుండడం అసహ్యించుకుని కాఫీ మానేశాడుట—అపూటకీ! కాఫీ మానేసి, కొండరు అన్నదాచులు, కాఫీపూటలికి వెళుతూనే ఉన్నారు. “మానే శావు గదా, ఇక ఎందుకయ్యా!” అంటే “క్రైమేట్” కోసం అని చెబుతున్నాడు.

బస్తీజం శివప్రసాదాగారి సతీరోజూ, అవాంతరాలు జరిగితే తప్ప, కలుసుకునేచోటు కాఫీ దేవాలయమే. ఇల్లాంటి సంస్థలు లేకపోతే ఎవరికెన్నో బాటుంటారు గనక బయటకు వెళుచు మే ఉండడు. మరీగొప్పవారు కానివారిని ఎవరైనా పొద్దున్నగాని, బంటిగంటిగాని కలుసుకోవాలంటే, అందుకే మామూలైన దేవాలయం కనక్కుని వెడితే సరి! ప్రయత్నాల్లో ఎవరైనా “మిమ్మల్ని ఎక్కడో చూచివెళ్తుండండి!” అని ఇంకోగ్ని హెచ్చరించినప్పుడు మీరూ వారూ జ్ఞాపకశక్తులు కలబోసుకుని ఆరాలు తిమ్మగా, ఆ కలుసుకోడం ఏదో కాఫీ దేవాలయం లోనే అయిఉంటుంది. వార్తలు పట్టడానికి, ప్రకటన చెడ

శానయ్య—విధేయుణ్ణి.

రాజాలు—ముహూర్తానికి చాలావ్యవధి ఉన్నట్టుంది.
అప్పడే తర్లివచ్చారా?

శానయ్య—క్షమించాలి.

రాజాలు—నాకూ తొందరగానే ఉంది, ముహూర్తం ఎప్పుడు వచ్చునో...

శానయ్య—నేను వేరే ఎనిగిద వచ్చాను.

రాజాలు—నేను అంతరికే అడ్వాన్సులు కిట్టేశాను. బాజా భజంత్రీలు, పాటలు, బూటకులు, భోజనాలు, తంబూలాలు, అన్నీ రక్షి. మా పిల్లకూడా... స్త్రీలు అవుతోంది! మీరే తరవాత.

శానయ్య—నేను... అంతరికే ఉన్న రాజులు.

రాజాలు—పర్వార్లు మీకు నచ్చేటట్టే జరుపుతాం లెండి.

శానయ్య—అది కాదయ్యా, వినిపించుకోక వచ్చావేం, నేను మరోఎనిగోసం వచ్చానుంటుంటే!

రాజాలు—చాలు, రానయ్యా, అల్లుడుకాన. (అని జబ్బుకట్టుకుని కుప్పిరూద కూర్చోపెడతాడు. శానయ్య లేచి మళ్ళీయెడంగా వెడతాడు.)

శానయ్య—మీ రొండుమూటలు తమతో చెప్పాలి.

రాజాలు—మీటయ్యా పట్టింపులూ, ఇప్పణ్ణించీ బలకే! బాబ్బా! (అని గడ్డం వట్టిగుని) ముందు వచ్చికూచో.

శాసయ్య—నేను కూ.చోను. మొదట మీతో ఓమాట చెప్పాలి.

రాజాలు—ఒక మాటా ?

శాసయ్య—అవును.

రాజాలు—ఏమిటది ?

శాసయ్య—నేను, తమకూతుర్ని, నాకిమ్మని, మిమ్మల్ని లోగడ అడిగినమాట వాస్తవమే. అందుకుమీరు ఒప్పుకున్న మాట కూడా నిజమే. కాని,

రాజాలు—కాని...

శాసయ్య—కాని, నేను కొంచెం ముదురు. ఆ అమ్మాయి లేత. నావంటినాడు అమెకి తగడు.

రాజాలు—క్షమించాలి. మీరు మాపిల్లకి పూర్తిగా నచ్చారట. మీతో సుఖంగా జీవిస్తుందిట, మాపిల్ల.

శాసయ్య—కాదయ్యా! నాకు మాచెడ్డతిక్క. అప్పుడప్పుడు నాకు పై తీన్తుంది.

రాజాలు—అల్లాంటప్పుడు మా అమ్మాయి జాగ్రత్తపడగల మనిషే! ఏమీ ఫర్వాలేదు.

శాసయ్య—సరేలండి. నేను అవకరపు మనిషినని ఆవిడికి అసహ్యం వెయ్యవచ్చు!

రాజాలు—వేస్తేం? గుణవంతురాలి యొక్క మొగుడు ఎంత అసహ్యంగా ఉంటే అంత ఎక్కువ పేరు ప్రతిష్ఠలు ఆవిడికి వస్తాయి.

శాసయ్య—మీ అమ్మాయిని నాకివ్వద్దని నీకు సలహా
యిస్తున్నాను. ఇప్పుడేనా గ్రహించుకో ?

రాజాలు—ఛీ ! వెధవసాణం పోయినాసరేగాని, నేను
మాట తిరగను. మాపిల్లని మీకే యిచ్చి తీరతాను.

శాసయ్య—(నవ్వుతూ) పోనీ, మీరు మాట తప్పినందుకు
నేను ఏమీ అనుకోను లెండి.

రాజాలు—ఒకమాట చెప్తాను వినండి. మీయందు నా కుంజ్
గౌరవం ఎల్లాంటిదంటే, అవతల ఓ మహారాజువచ్చి మా
అమ్మాయిని పెళ్లాడతానన్నాసరే, వాడికి షూనేసి, పిల్ల
దాన్ని తమ చేతుల్లో ఉంచాలి గాని, మరోటుందా ?

శాసయ్య—మీరు నాయకుండు ఇంత ఆవరణ చూపినందుకు
కృతజ్ఞుణ్ణి. కాని, మీ అమ్మాయిని పెళ్లాడడానికి ఏలులేకుండా
వచ్చిందని చెప్పడానికి సాహసిస్తున్నాను.

రాజాలు—ఏమిటీ ? నువ్వు మా అమ్మాయిని పెళ్లాడవ్ ?

శాసయ్య—అడను.

రాజాలు—ఏం ? నీకేంవచ్చిందీ ?

శాసయ్య—శీంలేదూ ! నేను పెళ్లికితగను. పై గా, మానా
న్నా, మాతాతా, మరి మా గోత్రంలో ఎవళ్లుకూడా పెళ్లి
చేసుకోడం ఆనమాయితో లేదుట.

రాజాలు—చూభాగే. ఎవరియిష్టం వారిది. బలవంతం
ఎక్కడా పనికిరాదు. కాని మొసట నువ్వు మా అమ్మాయిని
పెళ్లాడతానన్నావు. అంతా సిద్ధం అయింది. ఇప్పుడు నువ్వు

వెళ్ళి తీస్తున్నావు.. కాబట్టి, కేసు ఏచెయ్యగలో చూస్తాను ఒక్కక్షణం ఉండు.

(అని లోపలివెతాడు)

శాసయ్య—ఏముటో అడుకున్నాను. వీడు కానయమే. ఇంత త్వరగా ఈ ఒంకం తెంపగోవచ్చు అనికోలేదు. పెంస రాళే మేలుకు ఉబట్టి గంపం తప్పింది. కొంచెం ఆశ్రయము చేసి మితంగా ఏడవ వలసాచేసింది. వస్తున్నాడు.

రాజాలు—(వచ్చి, నవ్వి) అల్లానే కానియ్య చ్చంకి

శాసయ్య—నామాట బోటోయినందుకు నాకున్నట్టుకు ఎంత విచారంగా ఉందనుకున్నారు ?

రాజాలు—దానికేంగాని, ఇవిమాడండి. పెద్దరకం చాకులు ! ఘస్టు ! మీకేదికానాలో చూసుకుని, ఒకటి తీసుకోండి.

శాసయ్య—(వెట్టి ముహంవేసి) నాకా ?

రాజాలు—చిత్తం.

శాసయ్య—ఎందుకదీ ?

రాజాలు—మీరు మీమాట శప్పినందుకు మీకు బహుమతీ.

శాసయ్య—అంటే ?

రాజాలు—దెబ్బలొల్లో, కొందరు కేకలేసుకుని, తిట్లు పుని, గొడవపడతారు. చడిచప్పుడూ కాకుండా వస్తు చెయ్యాలని మామతం. తమగి అంగీకారం పుచ్చుకుని, అనుష్ట తీసుకుని, మనం ఒకరిగొంతుకలు ఒకరు నిశ్శబ్దంగా నరుక్కో వాలని

నామనని.

శాసయ్య—ఇదేంబహుళుతీ నీనెత్తిబహుళుతీ !

రాజా—ఎమో ! మీరు పెళ్లినేనా ఒక్కగోండి, కత్తియేనా పట్టుకోండి.

శాసయ్య—కిమకి విధేయున్నేనా, దేవుడు నాకీ గొంతుక ఇచ్చింది, కత్తిపెట్టి పొడిపించుకోడానికి గాను.

(తనలో) ఇంత అమర్యాదగా నూట్లూ పతాడేం, పీరుగూ !

రాజులు—అయినానరే, ఇల్లా జరపడానికి, తమ సెలవు సీరీక్షిస్తున్నాను.

శాసయ్య—వీళ్లేగు, చాల్లెండి ఎనడేనా నవ్వి పోతాడు.

రాజులు—త్వరగా రండి. నాకు వేరే పనులు. పెళ్ళి ఆడరుకాదూ !

శాసయ్య—ఆడను.

రాజులు—(కర్రతో శాసయ్యని రెండుకొట్టి) అల్లాయిలే మీరు నోరెత్తకూడదు. నేను అన్నీ యథావిధిగా చేసే మనిషిని. మీరు మాట తిరిగిపోయారు. నేను పోట్లాడ మన్నాను ! మీరు జంకారు. మిమ్మల్ని నేను దంచాను. ఇదంతా లా ప్రకారం రైటు. కాదని మీరు ఏ మొహం పెట్టుకుని అనగల్గో చెప్పండి.

శాసయ్య—(తనలో) ఓరి శని వెళవా ! చాచగొడుతున్నాడేం నురీనూ !

(పైకి) ఏమిటయ్యో నువ్వనేదీ ? నేను కత్తి సాం చెయ్యలేను,

నాకు సాం కూడా నాకు తెలియదు.

రాజాలు—నిజంగా?

శాసయ్య—నిజంగా.

రాజాలు—అల్లాయి తే పెళ్ళాడు.

శాసయ్య—అవును.

రాజాలు—(కర్రతో మళ్ళీ రొండుకొట్టి) తమ అనుజ్ఞ తరవాత యిద్దుగుగాని పండి. ప్రస్తుతిం మిమ్మల్ని నేను కొట్ట వలసి ఉంటుంది.

శాసయ్య—కొట్టకురా, నిన్ను చంపెయ్యా!

రాజాలు—నాకూ ఎంతవిచారంగా ఉండే? కాని గత్యం తిరంలేదు. అయితే మీరు ఓ సమాధానం చెప్పే ఎవరూ మిమ్మల్ని వదలడం అశాస్త్రీయం!

(అని మళ్ళీ కర్ర ఎత్తుతాడు)

శాసయ్య—ఓరి నీ మొహం మండా, మళ్ళీ చేసు గంటానయ్యా!

(కుడివేపునంట గబగబా సుయ్య వస్తాడు)

సరయ్య—సుముహూర్తం గావును, శాసయ్యా! నవ్వు నన్ను నీ పెళ్ళికి రమ్మని పిల్వావ్! పెళ్ళింటే, దెబ్బలపెళ్ళి అనా సడదేకం?

శాసయ్య—నాయెదం పోదూ! స్నేహితుడికి జాలి లేకపోతే, శత్రువుకి ఉంటుందా?

(అని ఖిన్నుడై పోతాడు)

సరయ్య—ఆగండి, రాజాలుగారు ! ఏమిటిసంగతి ?

రాజాలు—నూవత్తూ సిద్ధం అయింతరువాత నా కూతుర్ని పెళ్ళాడనని కూచున్నాడు. కాని, పెళ్లాడే వరకూ నేను వారిని చూపిగొట్టవలసిన అవసరం వచ్చింది.

సరయ్య—ఏమయ్యా ?

శానియ్య—కాదయ్యా, ఇంకాకా మీఅమ్మాయి చంద్రుడితో గునగునలాడుతోంది. నే విన్నాను. నాడబ్బుని పెళ్ళాడుతోందిటగాని, నన్ను కాదుట ! నా అనంతరం వాళ్ళిద్దరూ పెళ్ళి చేసుకుంటారట !

సరయ్య—అందుకని, నానలహా ఇప్పుడేనా వినపడుతుందా !

శానియ్య—ఇంకావ్వి (అని లెంపలు కొట్టుకుని) న పడక పోతుందా ?

సరయ్య—(ఒక కాగితంముక్కతీసి) అల్లాలయితే ఈకాగితం మీద సంతకం చెయ్యి !

శానియ్య—(చేస్తాడు)

సరయ్య—మీ అమ్మాయిని పిలవండి రాజాలుగారు !

రాజాలు—అమ్మాయి ! (అని పక్కకి చూసి పిలుస్తాడు)

శాంత—(వస్తుంది)

సరయ్య—శానియ్యని నువ్వు డబ్బుకోసం మాత్రం పెళ్ళాడు తున్నానని నీ ప్రియుడైన చంద్రుడితో చెప్పావుట, నిజమే ?

శాంత—అహా, నిజమే !

సరయ్య—అయితే విను. శానియ్య స్థిరాస్తి నలభై

ఎకరాలు అల్లాడిండవీ. అతనికి రొట్టెం నాలుగు వేలుంది. ఆసాన్ను నీ కిచ్చేస్తే నువ్వు అశాన్ని పెళ్లాడ్డని మానేస్తానా?

శాంత—అ. నాకు ఎన్నడూ కూడా చంద్రుడి మీదే ప్రేమ.

సరయ్య—శాంతయ్య తన నాలుగువేలూ భద్రం గారనే ఒక లక్షాధికారి దగ్గర దాచుకున్నాడు. మాపాము ఇద్దరికి అది యిప్పుడు ఆరువేలయింది. అది యావత్తూ శాంతయ్య నీకు విలియా వేశాడు. నువ్వు భద్రంగాని దగ్గర వసూలుచేసుకో. ఇదిగో కాగితం.

శాంత—(కాగితం చూసుకుని) ఇంత గొప్ప సలహా చెప్పి సందుకు మీకు మేం కృతజ్ఞులం.

సరయ్య—రాజులు గారూ! చంద్రుడిగాని రమ్మని నుముహూర్తం నాటకుండా కార్యం జరపండి.

రాజులు—(లోపలికి వెళ్లి చంద్రుణ్ణి వెంటపెట్టుకువచ్చి) అమ్మాయి! రా!

(అని యిద్దరి చేతులూ కలిపి) అమ్మయ్య! ఇక ఈ పిల్లపూచీ నీది. (వెడుతూ తనలో) మా అమ్మాయి ఎవని పెళ్లాడితేం గాని, నాకు ఎరువు తగ్గింది.

(రాజులూ, శాంతా, చంద్రుడూ ఎడమవేపుకి నిమ్మని మిస్తారు.)

సరయ్య—(వాళ్లంతా నిమ్మనిమిస్తూండగా) శాంతయ్య! మనం మరి వెడదాం రా! (అని కుడివేపుకి జరుగుతుండగా

శానయ్య వెనకా నడుస్తాడు. నడుస్తూ)

శానయ్య—నెత్తురూ చీనూ ధారపోసి కూడబెట్టిన
డబ్బు గంగసాలు చేశావుకదా, సరయ్యా! అయినా సరేలే!
నీమాట నాకు గురి!

సరయ్య—ఎంజేస్తాం! నువ్వు ఇంకా విస్లేదు కావున.
భద్రంగాయి బుక్షాధికారి అయినా, సంపూర్ణంగా దినాలాతీశా
డు. నీ అబ్బులో ఒక్కచిల్లిగవైదానా వెచక్కిరాదు. ఆ వత్తం
నువ్వు ఎల్లానూ నాలిక గీసుగునేడేకదా, పోనీ వాళ్లమీద
పానెయ్యమన్నాను!

శానయ్య—ల్లానా! మా మంచిని చేశావు. డబ్బుపోతే
పీడాపోయిందాని, నీ సర్దురూ అని తప్పించి యీ “వద్దంటే పెళ్లి”.

(నమ్మకమిస్తారు)

—

ఘటన

ఘటన

["మోలియర్" రచించిన ప్రహసనాలలో ఒక నాటికి ఇది అనుసరణం, చాలవరకు అపవాదం. ఇది, 7-3-1932 తారీఖున ఆర్ట్స్ కాలేజీలో, యం. యస్. హెచ్. తాంపున్ ద్వారా గారి అధ్యక్షతక్రింద జరిగిన సభాసభ్యుల మొదటిసారి ప్రవర్తించారు)

పాత్రలు.

1. త్రివిక్రమం—ఒక గృహస్థు
2. నీలగిరి—కనాలని ప్రేమించినవాడు
3. శాసయ్య—నీలగిరికి సేవకుడు
4. కమల—త్రివిక్రమం ఇంట్లో ఉన్న కోయపిల్ల
5. పనసయ్య—నీలగిరికి శిల్పి
6. హంసరాజు—పనసయ్యకి ఇష్టుడు

పాత్రధారులు.

1. త్రివిక్రమం—ఉ. మిరి సోమేశ్వరరావు
2. నీలగిరి—పుచ్చా పూర్ణానందం
3. శాసయ్య—గుగ్గిరాల సత్యనారాయణరావు
4. కమల—వి. భావనాచార్యులు
5. పనసయ్య—ఎన్. వెంకయ్యపంతులు
6. హంసరాజు—సోమంచి ఎగ్గెన్న శాస్త్రి

(కుడివేపునించి నీలిగిరి ప్రవేశించి)

నీలిగిరి—నరేశీ, చంద్రుడా! కాస్తా! వెనక, నేను హేమలతని ప్రేమించినప్పుడు, నువ్వు దాన్నే ప్రేమించావు ఇప్పుడు, నేను కనుకొనం ఇదంతాంటే నువ్వు కమలకొన కేయత్తిస్తున్నావ్! బాగా తగూరవుచురి! చూద్దా, ఎవడు నెగ్గుతాలో!

(కుడివేపునించే, శాసయ్య వస్తాడు)

నీలిగిరి—ఎమోయ్! శాసయ్య!

శాసయ్య—చిత్త! ఏమిటి సంతి?

నీలిగిరి—నంగతా! కావలసినంత! నా మోహవ్యాపాగం! అంతా బొత్తిగా అభాందాగా ఉంటోంది. ఇటీవల నేను హంస రాజుగా రమ్మాయిని మానుకుని కమలని మోహిస్తూంటే, చంద్రుడా అపిల్లనే ప్రేమిస్తున్నాట్టే వినావా? వాడి దిష్టకాయ చేష్టలు!

శాసయ్య—చంద్రుడా! కమలనా! ప్రేమిస్తున్నాడా!

నీలిగిరి—కళ్ళకి అద్దుకుంటున్నాడంటే నమ్మ!

శాసయ్య—చిక్కే!

నీలిగిరి—ఇంకా నెగ్గుదిగా అంటావే? అంచేత నాకు మా చెడ్డకొనం వస్తూంది. అసలు నాకు భయమేమిటిలే? నువ్వున్నావుగా నాకూ! నీళ్ళ ఎవ్వడూ ఎత్తు వెయ్యలేడు.

నువ్వు సేవక చక్రవర్తివిగాని, సాధారణ సేవకుడివా మరి !

శానయ్య—అయ్యా ! ఇక మాటలు అట్టే ఖర్చు చెయ్యకండి. అవసరం ఉన్నప్పుడు ఇల్లానే మమ్మల్ని అందలం ఎక్కించి చిక్కుతొలగడంతోటే ఏదో చికాకు తెచ్చుకుని చెప్పుచుకు కొడతారు.

నీలగిరి—అబ్బా, సరేగాని, కాస్తేపు కమల గురించి మాట్లాడు, నీకు వుణ్ణం ఉంటుంది ! ఆ అందం చూస్తే, ఆ అమ్మాయి గొప్పవంశంలోనేపుట్టి కారణాంతరంవల్ల ప్రస్తుతం త్రివిక్రమంగారి యింట్లో దాసీ అయి ఉందని అనుకుంటాను.

శానయ్య—లోపల అనుకోండి, ఈమాట చెబితే మీ నాన్న కరుచుకుంటాడు ! అసలు మీవైఖరిచూసి ఆయన ఎప్పుడూ ధుమధుమలాడుతూనే ఉంటాడు. హంసరాజుగారి పేమలతని తమికి ముడెడితేగాని మీకు కుదురురాదని ఆయన నాతో చెప్పాడు. ఊరూ పేరూ తెలియని కమలని మీరు ప్రేమిస్తున్నారనిగనక ఆయనవింటే ఆయనకోపం అట్టచెలరేగిపోయి తుపానులోకి దిగుతుంది. అందులో మీరు కొట్టుకుపోవచ్చు !

నీలగిరి—చాలే ! ఇదా ! నువ్వు నాకు చెప్పడం ?

శానయ్య—అహ, ఉన్నసంగతి మనవి చేశాను.

నీలగిరి—(కోపంగా) నీసంగతి నీనలహా నాకక్కర్లేదు.

‘నాఖరు’ వాడొకడు నీతి బోధచేస్తూంటే వినే శాపతుకాదు

మంది. నాకు కోపం రావడం నీకు లాభం లేదు.

శానయ్య—(తనలో) కొంచెం అందుకుంది (పైకి) అబ్బే! ఊరికే అన్నానండీ! సహజంగా ఉండే వ్యాపారాలు శానయ్య వద్దంటాడా! నాకు మంచితనం తప్ప రెండోది అక్కర్లేదు... అంగుళాని మీనాన్న చెప్పిన చవట మాటలు వినక, మీ మనస్సు చెప్పినరీతిగా నడవండి. ఈ ముసిలిఘటాలు ఊరుకోలేక, శ్రీరంగనీతులు చెప్పి, కాలవశంచేత తమరు జాగ్రత్తగా ఉండకలసాచ్చి, యువకుల్ని కూడా అల్లా ఉండమంటారు...నా మజాకా మీకు తెలుసు, పంపండి చురి.

నీలగిరి—ఈమాట నచ్చింది! లోగడ నేను నా బాధ కమలకి సేవేదించాను. ఆ అమ్మాయి నామాట కొట్టిపారేయ్య లేదు. కాని, ఇప్పుడు చంద్రుడు ఒకడు అడ్డొచ్చాడు. అందుచేత, నువ్వు ఏం ఎత్తు వేస్తావో, ఏం వ్యూహం పన్ను తావో, ఏం బోను బిగ్గుతావో! నీప్రజ్ఞంతా చూపెట్టి చంద్రుడి ఆట కట్టేయ్యావో!

శానయ్య—అయితే కొంచెం ఆగండి (తనలో లాగ) ఇప్పుడు వీలేమిటీ!

నీలగిరి—మంచి ఎత్తు

శానయ్య—అబ్బ! ఉండండి! ఏకతొందర. నాది నిదానించే బుర్ర! ఆఁ అదీ! మీరు...కాదు... అక్కడికి వెళ్లి...

నీలగిరి—ఎక్కడికి?

శానయ్య—అది మంచిది కాదు. నేను ఒక మోస్తరుగా...

నీలగిరి—ఏమోస్తరు?

శాసయ్య—అది నెగ్గదు. పో- ఓపనిచేస్తే...

నీలగిరి—ఎవరు ? ఏ పని ?

శాసయ్య—ఎమో ! నేనెగ్గను.

నీలగిరి—అబ్బ ! చెబుతావా, లేదా ? నాకు మతి పోతోంది.

శాసయ్య—పోనీండి ! ముఁకిప్పుడు ధనండుండాలి. త్రివిక్రమం మస్యపువర్తకం చేస్తాడు. కోయవాళ్లు వీడికి కొంత బాకీపడి యిచ్చుకోలేక యీసిల్లని తాళట్టుపెట్టి వెళ్లారు. అదీగాక, త్రివిక్రమం, డబ్బుకోసం లెంపకాయలూ, గడ్డి వగైరా తినేస్తాడు. అడబ్బు వాడిమొహాన్ని కొడితే, ఆసిల్లని ముఁకి అమ్మేస్తాడు. కాని, మీనాన్న కా యివ్వడు. మీదగ్గిర దమ్మిడీలేదు. ఆగండి. కిమిని దాచింది ఈదిలోనే. అదే కిటికీ. సక్కని తొక్కివచ్చామండీ ! ఆ అమ్మాయి ఇల్లా వస్తూంది.

(ఎడమనింది, కమలంస్తుంది)

నీలగిరి—ఇట్టి ఉవ్వనుందర విగ్రహం నాదృష్టి పథాన్ని పడేటట్టుచేసిన ఆదేవుణ్ణి నేను ఎల్లాస్తోత్రం చెయ్యాలో తెలియటంలేదు. ఆ నేత్రాలేకదా నాకీబాధ కలిగించాయి !

కమల—నావల్ల ఇంకోరికి బాధకులుగుతుందని నేను అనుకోలేదు. ఒకవేళ, ఆబాధ నానేత్రాలే కలిగించిఉంటే అది, నాఅజ్ఞ లేకుండా జరిగిన పాపమూట !

నీలగిరి—బాధంటే సరిగ్గాబాధేఅని నాఅభిప్రాయంకాదులే!

శానయ్య—అయ్యా! సందర్భం మంచిపోయి తమరు మేమునుండలంబో ఊరేగుతున్నారు. ఉన్నసంతతి మాట్లాడి తమరు త్వరగా ఇరవంః.

(లోపల్నించి త్రివిక్రమం “కనులా అని కేకే స్తాడు)

శానయ్య—నే చెప్పాలా?

వెళ్ళవకర్మం! ఆముసలాడు, పానకాలో పుడకలాగ ఇప్పుడే రావాలి!

శానయ్య—నరే. మీగు తప్పగోండి. ఆయనై నేను మాట్లాడతాను.

(గురిగిరి, కుడివేపున దాక్కుటాడు, ఎడమవేపు నించి త్రివిక్రమం వస్తాడు)

త్రివిక్రమం—(కమలతో) బయటికి ఎందుకొచ్చావ్? అవసరం ఏముంది రావడానికి? నువ్వెవరితోనూ మాట్లాడకూడదని నేను ఆర్డరు వెయ్యలేదా?

కమల—అయ్యా కోపం చెయ్యకండి! కొంతకాలంకిందట నాకు ఈ యోగ్యుడి పనిచేయించింది. ఇతణ్ణి అనుమానించవలసిన అవసరంలేదు!

శానయ్య—వీరేనా? త్రివిక్రమంమహానుభావులు?

కమల—అవును.

శానయ్య—స్వామీ, విధేయుణ్ని. ఇంత పేగుగల ప్రభువుని చూసేసరికి నాకు పట్టరాని ఆనందం అవుతోంది.

త్రివిక్రమం—అయ్యా, విధేయుణ్ని. ఏమి సెలవు?

శానయ్య—అయినా, తమరు పనిమీద ఉన్నట్టున్నారు. ఒక్క మాట చెప్తాను.... ఈవిడ పరిచయం నాకు ఉంది.

త్రివిక్రమం—అయితే ?

శానయ్య—ఈవిడికి సోది చెప్పడం తెలుసు. ఒక విషయం కనుక్కోవాలని వచ్చాను.

త్రివిక్రమం—ఏం ? నీకు మాయవిద్యలుకూడా తెలుసునా ?

కమల—మామూలు విద్యలే తెలుసును.

శానయ్య—(నకిలించి) నేను టూకీ తేలుస్తాను ! మా యజమానిగారు మనస్సు పాడై ఉన్నాడు.

కమల—(కళ్ళు మూసుకుని) అవును ! ఒకపిల్లని గురించి !

శానయ్య—మాతల్లే, మాల్లే ! నిజం, నిజం, ! ఆయన ఎల్లా నేనా ఆపిల్ల దగ్గరికి వెళ్ళి, తన ప్రేమయొక్క తీవ్రత చెప్పగోవాలని ఏకబాధపడుతూన్నారు. కాని, ఆయనయొక్క ప్రేమనిధి మీద ఒకశక్తి అవహించి ఉంది. దీనికితోడు ఆయనికి శత్రువు మీద బయల్దేరాడు. ఇప్పుడు ప్రశ్న ఏమిటీఅంటే, మా యజమానికి ఆపిల్ల దక్కుకుందా, దక్కదా ? నిజం మీనోటంట రావాలి గాని, కడంవాళ్ళ లెక్క నాకు లేదు. అందుకనే మిమ్మల్ని అడగడం.

కమల—మీ యజమానికి జన్మరాశి యేది ?

శానయ్య—కుంభరాశి గావును ! మొత్తంమీద ప్రేమ చాంచల్యం లేని రాశే.

కమల—నరే తెలిసింది. ఈపిల్ల పేరుకూడా తెలిసింది.

నువ్వు మరి చెప్పనక్కరలేదు. ఇప్పుడు ఈపిల్ల కష్టాలలోఉన్నా
తన ఆత్మగౌరవం నిలబెట్టుకునే మనస్తత్వం, కలిగి ఉంది.
ఈమెగుట్టు ఇతరులు గ్రహించలేరు.

శానయ్య—ఏమండీ! జ్యోతిషంయొక్క ప్రభావం !

కమల—మీయజమాని చిశ్చలుడై సన్మార్గంలో ఉంటే
ఈ పిల్ల అతనికి దక్కడంలో అనంభవం ఏమీలేదు.

శానయ్య— ఈపిల్లకి పైన ఓడు అధికారి పోగ యాడుగదా,
శచిలాగ !

కమల—అదే పెద్దచిక్కు !

(నీలగిరి ఇనతలకొచ్చి వీళ్లని చూస్తాడు.)

శానయ్య—(తనలో) ఓరి, తెలివితక్కువా ! పెద్ద దెయ్యం
లాగ మమ్మల్ని భాటంగా ఎల్లాచూస్తున్నాడో, ఎడంగా
ఏడవమంటేను !

కమల—అందుకని, నీవిప్పుడు ఏమిచెయ్యాలంటే.....

నీలగిరి—(పూర్తిగా మధ్యకి వచ్చి) అయ్యా ! త్రివిక్రమం
గారు ! క్షమించాలి, ఇతడు నానమ్మిననౌఖరు. నా ఆజ్ఞ చొప్పునే
ఇతడు మీదగ్గిరకి వస్తా. నేనే ఇతణ్ణి పంపింది. (అని తనప్రజ్ఞకి
తను నవ్వుకున్నట్టు నవ్వి) ఈ అమ్మాయిని గురించి మీతో
మాట్లాడి, మీరు కోరినడబ్బు మీకీస్తే, మీరు ఈపిల్లని ఇచ్చే
స్తారేమో కనుక్కునమ్మన్నాను.

శానయ్య—(తనలో) ఓరి, నీ మొహం తగలెయ్యా !

త్రివిక్రమం—ఇదా, సంగతీ ! ఇందులో ఎవణ్ణి నమ్మడం !

వీడోమాటా, వాడోమాటానూ !

శాసయ్య—అయ్యా ! తమరికా ఎరగరుగావును. ఈయనకి మతిలేదండి. శలకాయలోది రాగిడిమట్టి కూడా కాదు, ఉస్తా చౌడ. ఎరగనూ !

త్రివిక్రమం—ఎరుగుదునులే. నేను ఎరుగున్నది నేను ఎరుగుదును. మీరు ఎవో చేసేరకమే. (కమలహారీ) లోలికిపో. ఇల్లాంటి సామానాన్ని మరిచెయ్యకు.

(కమల ఎడను వేపుకి వెళుతుంది)

ఇక మీరు తుంటరిరకం ! మరెన్నడూ ఇల్లాంటి పిచ్చి పిచ్చి వేషాలు వెయ్యకండి, కోదండం తీయించగల్గు.

(ఎడమకి నిష్క్రమిస్తాడు.)

శాసయ్య—చూగగా జరిగింది. న్యాయానికి ముద్దన్న మెత్తగా ఉతకవలిసింది పై పెచ్చు. నువ్వు అసలు గాకపోతే ఏంకొంచు మునిగి పోయిందయ్యా ! పైగా, లుడుంగుని చక్కా వచ్చి నే చెప్పినదంతా అబద్ధం అంటావేమిటి, తెలివి మద్దెప్పు చవటమ్మలాగ !

నీలగిరి—నేను నిజం చెప్పాను, తప్పు ?

శాసయ్య—అబ్బో ! చెప్పాడు. ఇంతకంటే ఎక్కువ చేస్తారని ఎవడనుకున్నాడు ! పప్పులో కాలెయ్యడం పోటీలో తమరిదే బహుమతీ.

నీలగిరి—ఎదోకాస్త ప్రమాదం వచ్చింద. దానికి అంత బ్రహ్మాండం చేస్తావేమిటి ? ఎల్లానో కమ్ముకోలేం అంటావా !

బాబ్బాయి ! నువ్వే ఎదో ఎత్తు లేనదియ్యాలి. నేనంటే వ్యాపారం పాడవుతుందేమో ! కోప్పడకు మో. నేను పోతాను.

శాసయ్య—మీరు చెయ్యగల వాటిల్లో అదే మంచిపని. ప్రస్తుతం.

(నీలగిరి కుడివేపుకి నెమ్మదిగా వస్తాడు. శాసయ్య ఇటూ అటూ చూచారు చేస్తూంటాడు కుడివేపునించే పసనయ్య వస్తాడు)

శాసయ్య—దణ్ణాల డి, పసనయ్య బాబుగారు !

పసనయ్య—మా నీలగిరి ఎడో ?

శాసయ్య—నాకీవేళ కనిపించలేదండీ ? అబ్బో ! బాబ్బాయి గారు సామాన్యలా !—...అయితే, బాబూ ! మన పొలు లోంచి ఎడో మనిషి వాడొచ్చాడు, తమకి కనపడ్డాడా ?

పసనయ్య—ఎందుకొచ్చాడూ ?

శాసయ్య—పొలం తవ్వతున్నారట. తవ్వతూంటే, ఒక చోట, గునపాలు దిగడం మానేసి ఖంగుఖంగున పైకి ఉబకడం మొదలెట్టాయిట ! తీరాచూస్తే, డబ్బు నిండిఉన్న గంగాళాలుట.

పసనయ్య—సరేలే. ఎవ్వరితోనూ చెప్పకు.

(అని కుడివేపుకి పోతాడు)

శాసయ్య—చిత్తం. (అని నవ్వుతూంటాడు)

రంగం-2

(కుడివేపు వెనకనించి నీలగిరి, ఎడరనించి శానయ్యావస్తాను)

నీలగిరి—నేను ఓమంచి పనిచేశాను.

శానయ్య—చిత్తం. ఏమిటి ?

నీలగిరి—ఓ డబ్బునంచీ దొరికింది. అని హంసరాజు పారేసుకున్నాట్ట. పట్టిగెళ్ళి ఇందాకా ఇచ్చేశాను.

శానయ్య—ఏడవలేక పోయారు పోదురూ ! ఇందాకానే, నేనూ విన్నాను.

నీలగిరి—ఏరు పొగరుగా ఉంది నీకూ !

శానయ్య—కాదండీ ! మీనాన్నా హంసరాజూ ఎన్నడూ కలిసి ఉంటారు. అందుకని హంసరాజుమీద ఎత్తునడకడాకి వీల్లేదు. ఇంతలో దైవాద్యా మీనాన్న విడిగా కనిపించాడు. అతణ్ని పక్కకి తప్పించాను. తరవాత, హంసరాజుని కలుసుకుని, వాణ్ని నిమ్మణంగా ప్రేమకబుర్లలో పడగొట్టి, నడుపుకనిపెట్టి, వాడి నంచీ లాగి పక్కనిపారేసి, వాణ్ని సాగనంపి పడవ అది తీసుకుని శునికి ఉపయోగించుకుందాం అని చచ్చి చెడితిని గదా, మీరు అది పుచ్చుకుని, “ఇదుగోనండోయ్” అంటూ ఎగడకపోతే ? వీటచెక్కలాగ ఏమూలో కూచోక

నీలగిరి—అది నువ్వు తన్నుంచి కిందపడేశావా ? అరెరె, నాకు తెలియదే ! (అని చిటిగి వేస్తాడు)

శానయ్య—(తనుకుడా చిటిగేసి, వెక్కిరించి, ఆడుతూ).

అరె! నాకు తెలియదే! మీకు బుర్రపోతే తెలియను. మీరు అన్నీ తగలపెడుతూంటే, నావల్ల కాదండీ!

నీలగిరి—నేను ఇక్కణ్ణించి చాలా జాగ్రత్తగా ఉంటాను! ఎరక్క అల్లా చేశాను. మరిచూడు నాప్రజ్ఞ! నువ్వు ఏదో పన్నాలి బాబ్బబు (అని బతిమాలు కుంటాడు)

శానయ్య—నరే. ఉండండి నావి అసలు మెత్తని మనస్సు. నమ్మించోట సాయం చెయ్యకుండా ఆగలేను. శ్రమలేకుండా మీరు మూట ఒళ్లో పెణ్ణిస్తారా? అప్పిడే మరోయెత్తు వేసేశాను! మీరు మళ్ళీ అవకతవకపని ఓటిచేస్తే మాత్రం మొదటికొస్తాం.

నీలగిరి—చఫ. ఈమాటుచూద్దూ.....ఏమిటి యెత్తు?

శానయ్య—మీనాన్న గారు స్వర్గస్థులైనారనే వార్తవేసి పాకించి వచ్చాను—ఆతాత్తుగా ఒళ్లు కొయ్యబారి ఆవలించే శారవి.

నీలగిరి—మానాన్న ఇంట్లో ఉండగానే!

శానయ్య—హంసరాజు సంచీలాగే యెత్తుకోనం పక్కకి తప్పించాసని చెబుతూంటే విచరేం?

నీలగిరి—పక్కకి అంటే?

శానయ్య—పోలం పంపించాను. అక్కడ పని వాళ్ళు తప్పుతూంటే, కాసుల్తోనిండిన గంగాళాలు గునపాలకి గోచరించాయి అని ఆయనతో అనేసరికి ఆయన అక్కడికి పరుగూక్క ఆయనేకాదు, ఊళ్ళో నహంమంది అటుధాడూ! ఇప్పుడు

మనం మీనాన్నగారికి అంత్యక్రియలు జరిపేయత్నం చేస్తూ
న్నట్టు నటించాలి

ఈన గత హంస రాజుకీకూడా చెప్పి-చాను. మీరు అచా-
టున నుచోండి. నేను హంస రాజుని పిల్చి అతడితో మాట్లాడు
తుంటాను. కొంత సేపటికి మీరు కూడాండి.

(నీలగిరి కుడివక్క దాక్కుంటాడు)

శానయ్య—(ఎడమ వేపుకి నడిచి) హంసరాజుగారూ!

హంసరాజు—ఆ (అంటూ, వస్తాడు)

శానయ్య—ఈవార్త వినేనడికి మీకు ఆశ్చర్యం వేసిపోయి
ఉంటుంది.

హంసరాజు—అదే! నివరీతపు మరణం!

శానయ్య—ఆయనదే లోటు. ఇంత దారుణపు పనికి
ఆయన్ని తుమించకూడదు. నేను తుమించను.

హంసరాజు—కాస్త తీసుకోడానికేనా ఆయనకి తీరుబడి
లేకపోతే.

శానయ్య—మరణానికోసం ఇంత తొందరంటూ ఎక్కడా
చూడలేదండీ.

హంసరాజు—పాపం నీలగిరి!

శానయ్య—ఆయన విచారంలో కేవలం మునిగిఉన్నాడు
తలకాయ గోణ్ణెట్టి కొట్టుకున్నాడు. తనుకూడా తండ్రితో
పోతానంటాడు. తండ్రి విగ్రహం అతని కంటవడితే అతడు
ఇంకా ఏమి స్రమాదంతెస్తాడో అని అప్పుడే ఆశవాన్ని కట్టేశా

సండి.

హంసరాజు—అయ్యో పాపం! అప్పిడే ఎందుకు కట్టేశావ్? నేనింకా చూతాం అనుకున్నా నీ! పైగా ఒకవేళ ఇంకా జీరం ఉండేమో! ఇల్లా తొలపరపడి కొందరు హత్యలుచేస్తూంటారు.

శానయ్య—ఆపషయం నేను గానంటిగా చెప్తాను! అందు చేత, నీలగిరి తనశక్తికి అత్యక్తియులు శుభ్యరంగా చెయ్య దల్చుకున్నాడు. అతని రాబడి మీకు తెలిసిందే. కాని, అతడు, ఇంకా ఏదీ! కుగ్రాడు. ఆస్తిఅంతా కాశీతాల మీదేఉంది. అందుకని, తమర్ని ప్రార్థింపి ఒకవయ్య పట్ర మ్మసి నన్ను పంపించాడు.

హంసరాజు—అవునవును.

(అని ఎడమవేపుకీ వెళతాడు. శానయ్యకూడా వెంబడిస్తాడు. అప్పుడే వాళ్ళిద్దరూ వెక్కిరిస్తారు ఈలోపల నీలగిరి కుడివేపు నించివచ్చి, ఎదరకూచు, తలవంచుకుని, విచారం అభినయిస్తాడు.

హంసరాజు—ఊరుకో నీలగిరి! మీనాన్నకి యెంతలో వచ్చింది పాపం! పసనయ్య మంచివాడేమరీ! అయితేం, మృత్యువుకి మొహమాటం ఏమిటి? పొద్దున్న కలకల లాడుతూ ఉన్నాడు.

శానయ్య—అయితేనేమండీ! శిటికెలో బోలెడంత జరిగి పోతుంటుంది.

నీలగిరి—అయ్యో (అని ఏడుస్తాడు)

హంసరాజు—ఊరుకో వెళ్ళిపో! ఇంతాచేసి, మీ నాన్న కూడా ఓ మనిషేకదా! మృత్యువుని తప్పించుకుని ఎవడు బతగ్గలడా!

నీలగిరి—అయ్యో!

హంసరాజు—చురోటి. మృత్యువు, నోటిచుకూడా లేకుండా, మనుష్యుల్ని లాక్కుపోతుంది. దానికి జాలేమిటి?

నీలగిరి—నాయనోయ్!

శానయ్య—మీ సమదాయింపు వ్యర్థం. ఇతణ్ని విచారం చుట్టబెట్టింది.

హంసరాజు—ఈ దుఃఖం పోదు, నాయనా. ఏదో కొంత వరకేనా మిరిచిపో.

నీలగిరి—బాబోయ్!

హంసరాజు—ఇదిగో. మీనాకరు చెప్పాడు, సామ్మూకా వాలని. ఈ డబ్బు తీసుకొని. అంత్యక్రియలు శ్రద్ధగాచేసెయ్.

నీలగిరి—అయ్యో! అయ్యో!! నాయనో!!!

(అంటూ సామ్మూ అందుకుంటాడు)

శానయ్య—చూశారా! ఆమాట అనేసరికి పీడికి విచారం వేయ్యురెట్లు అవుతోంది.

హంసరాజు—లెక్కచూస్తే, మీకునేను ఇంత ఇవ్వనక్కర్లేదేమో! అయితే, నువ్వు ఇది కావలసినంత వాడేనుకో.

నీలగిరి—అయ్యో!—(అని ఏడుస్తూ కుడివేపుకి పోతాడు)

శానయ్య—మా యజమానికి ఎల్లాంటి దుఃఖం వచ్చింది.

దండీ (అని ఏడవబోతాడు)

హంసరాజు—శానయ్య! కాస్త రశీదుముక్క నాకిప్పిస్తే బాగుండును.

శానయ్య—(వినిపించుకోకుండా) ఒక్కడే కొడుకు గూడాను.

హంసరాజు—ప్రపంచంలో ఏదీ నమ్మేటందుకు వీల్లేదు.

శానయ్య—అయ్యో ఉండండి

హంసరాజు—కాస్త ముక్కరాయించు.

శానయ్య—ఆయన ఇంతవిచారంలో యెల్లారాస్తావా? —ఆయన కాస్త స్థాయి పడడం—తడువుగా మీకు రశీదు తెస్తాను. సెలవు. నాకు కూడా గుండె కరిగిపోతోంది. వెళ్ళి, అతణ్ని కలుసుకుని, పూర్తిగా రాగాలెడితేగాని, తోచటం లేదు.

(అని కుడివేపుకి పోతాడు)

హంసరాజు—ఈ ప్రపంచంలో అన్నీ క్కకులే.(అని ఎడమ వేపుకి వెళ్ళిపోతూండగా పనసయ్య వస్తాడు)

హంసరాజు—(కుడివేపుకి జరిగి)—చచ్చానా దేవుడా? నడ వుడుతోంది! ఏమిటి! పనసయ్య మళ్ళీ బతికాడేం? (గుటక వేసి) బాబోయి! ఇతని ఆత్మకి శాంతి చాలలేదాయేమిటి చెప్పా! పోయింతరువాత పాపం ఎంత చిక్కాడో! కళ్ళు, గుంటలు పడ్డాయి! నామీదకి రాకు!

పనసయ్య—అల్లా అసవసరంగా భయపడిపోతున్నావే?

హంసరాజు—సువ్వు, కొంతదూరార్ని ఆ, ఎందుకొచ్చావో చెప్పు. నాదగ్గిరే. సెలవుపుచ్చుకోడానికి ఇంత క్రమపాతం వా, నాకు అంత గౌరవం అనవసరం! నీ జీవుడికి శాంతి చాలకపోతే, శాంతి చెయిస్తాను. నన్ను మాత్రం ఇంక భయపెట్టకు.

పనసయ్య—నా కెంత కోపం వచ్చినా, సువ్వుకూడా వస్తోంది.

హంసరాజు—అయ్యో, ఏమిచోష్యం! చచ్చిన వాడికి నవ్వుకుడా ఏమిటి?

పనసయ్య—ఇదేం హాస్యమా? లేక నీకు సిచ్చిపట్టిందా? బతుకున్న వాళ్ళని చచ్చిపట్టు కడుతున్నావే?

హంసరాజు—ఇప్పుడేగా నిన్ను కట్టేసింది?

పనసయ్య—నాకు తెలియకుండా నే నెల్లా పోయానుచెప్పా.

హంసరాజు—శాసయ్య నీ మరణవార్త చెప్పగానే నాకు మరణం అంతచని జరిగింది.

పనసయ్య—నీకు ఇప్పుడు మెతుకువా, నిద్రా? నువ్వునిజం గానే నన్నెరగన్ ?

హంసరాజు—నీశరీరం వెనకటికిమల్లనే ఉంది. కాని ఎప్పుడు ఎల్లనూగుతుందో! నువ్వు లావోక్కావు, మొహం చూస్తే భయం వేస్తోంది నన్ను ఇ తటితో నదిలిపెట్టు.

పనసయ్య—మరోఅప్పుడు దీనికంతకీ నేనూ నవ్వేసిఉందున్నా. నామరణవార్త ఒకటి, నా పొంగలో ధనం దొరికిందన్నవార్త ఒకటి, ఈరెండూకుడా ఆ శాసయ్య పీయగు కల్పించాడు.

వాడు తుచ్చుడు, నీచుడు, లుచ్చా! పగలుచ్చా యెందుకేనా తగును.

హంసరాజు—అల్లాయి తే నాకు టోపీవేశాడం టావా! పోనీ ముట్టుగుచూద్దాం. (ముట్టుగుచి) పాపం పనసయ్యో! 28 నా శుతిమండిపోనూ! ఈ సంగతి ఎవరితోటీ అనకుస్తే, ఎదేనా ప్రహసనం రాయగల నామీర! కాని, పనసయ్యోయ్! నాదగ్గరి నాల్గిద్ద హుళి వెయ్యి పట్టిగెళ్ళారు, నిన్ను పాతేసి నీకు అంత్యక్రియలు జరపడానికంటూ!

పనసయ్య—అదీ కీటుకు! నీకర్హం! ఆ డబ్బుసంగతి నాకు తెలియదు. నేనెళ్ళి ఈశానయ్యమీద రిపోర్టు ఇచ్చి, వాడుదొరికితే, ఎంతడబ్బైనానరే ఉచి తీయించేస్తాను.

(అని ఎకమవేళకి వెడతాడు)

హంసరాజు—(ఒక్కడూ) ఎంతమూర్ఖుణ్ణి! తుంటరిషీనుగల మాటలున్ను, ఒక్కపూటలో, చూస్తూండ గా బుద్ధి డబ్బాకుడా సప్తపోయాను. ఇక నీవచ్చు.

(అని కుడివేళకి వెళ్లబోతూండగా నీలగిరి వస్తాడు).

ఆ! నీలగిరి ఇల్లా వస్తున్నాడు.

(అలోచిస్తూ పచారు చేస్తాడు)

నీలగిరి—(ప్రవేశించి) ఇక ఇదెట్టి ఆ పిల్లని కొనెయ్యడమే (అనుకుంటాడు)

హంసరాజు—(అతిదీనంగా) ఏం నాయనా! విచారం కొంత తగ్గించుకున్నావా?

నీలగిరి—(ఇప్పుడు మొహం ఇంకా విచారంగా పెట్టి) ఎల్లా తగ్గుతుంది! (అని చీదాలి)

హంసరాజు—పోయినవాళ్ళు మళ్ళీరారు! నువ్వు అల్లానే కాస్త బండకెత్తి తిరగాలి. అయితే, చూడూ, ఓమాట చెప్పాలనుకున్నాను, ఇంచాకానీ కిచ్చినడబ్బులోకొన్ని మారనినాణాలు ఉన్నాయి. తొందర్లో అల్లా ఇచ్చేశాను మంచివి. ఇప్పుడు తెచ్చాను. ఈ కాలంలో ఎక్కడచూసినా ఫోర్జరీలే, దిక్కుమాలింది. అందుకని అనుమానించకుండా డబ్బు తీసుకోడం భయంగా ఉంది.

నీలగిరి—మారని సరుకు నాకేమీ కనిపించలేదే ?

హంసరాజు—నువ్వు కుర్రాడవు, నీ కౌతెలుసూ, నాకు తెలియాలిగానీ!

నీలగిరి—అయితే ఇదిగో మాట. పిరాయించండి.

హంసరాజు—అన్నీ యింతే ?

నీలగిరి—ఇంతే ?

హంసరాజు—అయితే సరే. అమ్మయ్య. (అని డబ్బు రాచుకొని) మరి దయచెయ్యి. ! లుచ్చావేషాలేస్తావ్ నాదరా! రాయల్లా ఉన్నమనిషిని పట్టుకుని పోయాడంటావు ? ఓడికే ఇంతచేసినవాడవు, నేను పిల్లనిచ్చి మామగార్నైతే, నేనెంతో చేద్దావా! నీకు పిల్లని ఇవ్వవలసిందే ? సిగ్గుబిడియాలు న్నూ ? నడునడు (అని కుడివేపుకి పోతాడు)

నీలగిరి—(తెల్లబోయి). అప్పిడే ఎల్లా పట్టుకున్నాడు నన్ను

వీడూ!

(ఎడమ వేపునించి నవ్వుతూ శానయ్య వస్తాడు)

శానయ్య—మనది, ఏం అదృష్టం అండీ? ఎవరు నెగ్గగల్రు ఇల్లా? ఆరుసార్లు పురుషత్తు ఇచ్చాను ఎవణ్ణేనా నెగ్గమనండి! కమలని కొనుక్కొస్తాను, ఏదీడొచ్చు!

నీలగిరి—(దీనంగా) శానయ్యా! చక్రం తిరిగి పోయింది.

శానయ్య—శంగ తేమిటి;

నీలగిరి—హంసరాజు, ఆ మూటలో కొన్ని పూటలూ, కరోడాలూ ఉన్నాయి, పిరాయిస్తాను, మూట తెమ్మని కొట్టే శాడు.

శానయ్య—హాస్యమా?

నీలగిరి—గజమే!

శానయ్య—ఒట్టు!

నీలగిరి—ఒట్టు! నాకు భయంగానే ఉంది, నీకు కోపం వస్తుందని.

శానయ్య—నాకు కోపం ఎందుకూ కమల పై దులో? ఉండనీ, మాననీ చంద్రుడువెళ్ళి కమలని కొనుక్కోనీ మాననీ నాకెందు కీగోల!

నీలగిరి—అప్పిడే అంత విరక్త మాట్లాడితే ఎల్లాగోయ్ శాస్త్రప్రమాదం చివర్నేగా వచ్చింది నాపల్లా? ఇది మినహాయిస్తే, నేను ఏడుపుపార్టు బాగా అభినయించలేదా?

శానయ్య—అందుకనే మీరు స్వంతఖర్చు మీద ఓ

మెడలు చెయించుకో. డి.

నీలగిరి—సరేనోయి ! తప్పనాది. మరి నవ్వు సాక్షి
చెయ్యకపోతే ఎల్లా ?

శాసయ్య—విధేయుణ్ణి. నాకు తీరుబడిలేదు.

నీలగిరి—బాబ్బాబు ! ఒతిహూలుతున్నాను.

శాసయ్య—నేను విసిపించుకోను.

నీలగిరి—నువ్వు కనిపించకపోతే, నేను చచ్చి పోవాలి.

శాసయ్య—మహారాజులా !

నీలగిరి—కత్తి తీస్తా !

శాసయ్య—దివ్యంగా.

నీలగిరి—సెలవ్. దయంచు. శాసయ్య !

శాసయ్య—సెలవు. గయడంచండి, నీలగిరిగారు !

నీలగిరి—నిజమే ?

శాసయ్య—ఇంకా చూస్తారేం ?

నీలగిరి—నే పండిచేసుకుంటే నాబట్టలు లాగ వచ్చుననా

శాసయ్య—ఇదంతా నటనే అని నాకు తెలియదనా ? న
నడవండి !

ర ౨ గ ౦-౩

[స్లెట్టికోటూ, తలకి ఎర్రగళ్ళ రుమాల్లూ, కాలికి కడియ
ధరించుకుని మనస్సు వర్తకుడు వేషంలో నీలగిరి కుడివే
నంది వస్తాడు. శాసయ్య వెనకాలే వస్తాడు.]

శానయ్య—ఈ వేషంలో మీరు బాగానే ఉన్నారు.

నీలగిరి—ఈ కొత్త పన్నాగంతో నాకు కొంత ఆధారం కలిగించావు, నీధర్మమా అని.

శానయ్య—నా కోరిక ఎప్పుడూ అంతే. బుద్ధులుంటుంది. అప్పుడు ధాం ధాం అంటాను. అట్లాంటే ఎంతో అవకాశం అంటే అసలు.

నీలగిరి—నేను నీ మేలు మరుస్తానా?

శానయ్య—దానికేం తెండి గానీ, ఈ సాంగనక మీరు ఎదేనా ప్రమాదం తెస్తే, దాంతో ఆఖరు. మీ వేషానికి కావలసిన ముక్కలు కొంతలా వచ్చాకా, ఇప్పటికేనా?

నీలగిరి—నచ్చాయిగానీ, నువ్వు త్రిశ్రమం గాణ్ణి. ఎల్లా దువ్వావు? ఎల్లా బుట్టలో వేశావ్?

శానయ్య—ఎదో తంటాలు పడ్డాను. అతని ఘోష తా నాదే అయినట్టు మాట్లాడాను. అతనికి శత్రువులు బహుద్దేరి కుట్ర చేస్తున్నారన్నాను. నన్ను అందుకో చేరమంటే చేరనని చెప్పినన్నాను. రోజులు మంచివి కావన్నాను. వెళ్ళన స్థలంలే నాకు మంటన్నాను. నా డబ్బూ దక్కం చూవత్తూ అతని దగ్గరే దాచుకుంటా నన్నాను. దాంతోటి లొంగాడు. తన గతించిన కొడుకు ఎల్లానో బతికిపట్టూ, వాణ్ణి తను చూసి నట్టూ తనకి చాత్రి కలొచ్చిందట, అ కథంతా చెప్పాను. ఆ కథని బట్టే గా! ప్రస్తుతం మనం ఈ వేషం వేస్తూంటు.

నీలగిరి—నాకు తెలుసులేస్తూ, ఇండాకా చెప్పిందే!

శానయ్య—తమతో ఎన్నిమాట్లు చెబితేం, ఏ చిన్న అంశంలోనో దూడేసి ఊరుకుంటారు.

నీలగిరి—అబ్బ, ఇకనదూ ! ఈ వేషంలో ఎంత నేపని ఉండడం ?

శానయ్య—ఎక్కడా మరీ దురుసుగా వెళ్ళకూడదు. చెడితే ఎదురు చెప్పలు తగుల్తాయి. తమ తల గట్టిది. ఏ సంగతి అందులో ప్రవేశించదు ; మేకు కూడా దిగదు. అందుకని మళ్ళీ వినండి.

నీలగిరి—నీకింత చాదస్తూ పట్టుకుంటే ?

శానయ్య—చిత్తం. వినండి. మన పన్నాగ ప్రకారం, త్రివి కము వెనకటి పేరు గణపతి. అతడు మన్యంలో సువర్ణదేశంలో వజ్రపురులో మకాం. అక్కడ ఎదో రాజుద్రోహం చేసి, సట్టు గుంటారని రాక్షసి రాత్రి ఇక్కడికి లేచొచ్చాడు. ఆ నచ్చేటప్పుడు పెళ్ళాన్నీ, కొడుకునీ, కూతుర్నీ వదిలేసినట్టాడు. నచ్చిన కొద్దిరోజులకే భార్య, పిల్లా, తప్పి పోయినట్టు తెలిసింది. ఎన్నాళ్ళకీ వాళ్లు కాలేరు. అల్లాంటి విచారంలో కొడుకుని దగ్గర ఉంచుకొని భరించలేక, సింహపురం ఉత్తరం రాసి, ఆ పసిబాలుణ్ణి అక్కడ చదువుకి పెట్టాడు. ఇది జరిగి ఇప్పటికి 15 ఏళ్లు అయింది. ఇదీ అతని కథ !—ఇక మన సంగతి ! మీరు సువర్ణదేశపు వర్తకులు. ఆయన కొడుకుని తమరు చూసి ట్టు, ఎరిగి ఉన్నట్టు, ఇప్పుడు నాటకం ఆడాలి. ఆయన భార్యనీ కూతుర్నీ కూడా బానిస స్థితిలోంచి తమరు

డబ్బోసి విడిపించిట్లు చెప్పాలి. ముఁ మూ కూడా ఎందుకు తీసుకు రాలేదులే, అొగర పనిమీద ఉండు నే వచ్చే శాను నా వెంకటే వాళ్ళు బయల్దేరుతాను, అని చెప్పాలి. ఇప్పుడేనా పాఠం బాగా తెలిసిందా? ఎదో దిక్కుచూలి జవాబు చెప్పి మళ్ళీనాకు పీక మీడికి తెస్తారా?

నీలగిరి—ఇన్ని మాట్లు చెప్పడం శుక్కుదండక! నాకు మొదటిసారి తెలిసి పోయింది.

శాసయ్య—అల్లాయిలే నే వెళ్లి ఉపక్రమిస్తాను.

నీలగిరి—మాట మాట! ఆయన కొడుకు ఎల్లా ఉంటాడో వర్ణించమని ఆయన అడిగితే?

శాసయ్య—కష్టమేమిట! కాని ఒక సంగతి లెండి. ఆ ఆబ్బాయి చిన్నప్పటికి మల్లెనే కూచున్నాడా ఏమిటి మార కుండా? ఎదో బాగానే ఉన్నట్టు వర్ణించుగుపొండి.

నీలగిరి—అల్లానే! అయితే, నన్ను ఒక వేళ ముసిలాను ఆశనాబు పట్టి పోల్చేస్తే!

శాసయ్య—ఈ సంతి చెప్పానుగా! మీ జ్ఞాపకం ఏకిసింట్లే ఉండండి! మిమ్మల్ని ఒక్కమాటేగా, అతను చూసిందీ! పైగా, ఈ గడ్డం, వేషం ఇవన్నీ ఉన్న మీదట, నేనే మిమ్మల్ని పోల్చుకోలేక పోతున్నాను, ముసిలాడి వశమా?

నీలగిరి—అవును, నిజమే. కాని, సువర్ణదేశంలో, ఏ భాగంలో?

శాసయ్య—అబ్బ! చివరకి మీరు అంతా తగగిస్తారు!
—సజ్జనులారా.

నీలగిరి—ఆ ఊరు పేరు ఏమిటంటే?

శాసయ్య—ఇంకా నెక్కి వ్యాపారం కాదు. బండారానం!
నన్ను ఈయన కడలసియడు అంతా వచ్చుంటాడు.
ఊరు పేరేనా జ్ఞాపకం లేదు, డజనుసాష్ట్ర చెప్పినమోగట!

నీలగిరి—నలే. చెడి, నడు.

శాసయ్య—ఈ మాటే గా సజావుగా ఉండండి. మీ
స్వంత్ర వైత్త్యం ఇందులో కలసింది.

నీలగిరి—అబ్బ, ఊరుతో, ఎప్పుడూ నీకు అనన్యమే.

శాసయ్య—జాగ్రత్త! ఆ అబ్బాయి నేను, ప్రసాదు—
చదువు సంహృతము—గురువు రామోజీ—త్రివిక్రమం
వెనకటి పేరు గణనతి!

నీలగిరి—ఏమిటదీ! నేంక్కడికి వాజమృతనా, చపటనా?

శా—, వాళ్లకి చేరుపేమో అని.

(శాసయ్య ఎడమవక్కకి నడిచి, త్రివిక్రమం గారిని

పిలుస్తాడు. త్రివిక్రమం వస్తాడు)

శాసయ్య—వీరేనండి, నేను తమతో చెప్పిన వర్తకులు.

త్రివిక్రమం—గుంచిది. నాకు తిరిగి మంచి రోజులు
రావడానికి కారణం దేవుని దయ.

శాసయ్య—మీరు కలగన్నారు, సామాన్యులా! కలలు
అబద్ధం అనేవాళ్ళని ఇప్పుడు ఎంజెయ్యాలి?

త్రివిక్రమం—(సింగిరితో) అమ్మా! మీ ఋణం నేనెట్లా తీర్చుకోగలను? నాకు శుభవస్తునూచుండా నాన్నదానికి పట్టు: నామూషకి నే నేం ప్రత్యుపకారం చెప్పింట్ను ?

సింగిరి—ప్రత్యూం అనవసర .

త్రివిక్రమం—(శానయ్యతో) ఈ సువర్ణ దేస్తుకులాంకి వాణ్ణి ఎక్కడోగా? చూశానా? శానయ్యా! ధాతం చాలకుండా ఉందీ !

శానయ్య—నేనూ ఇప్పుడు ఆ మాటే మీతో అనాలి అనుకుంటూంటే మీరే ఆకేశాను. మనిషిని పోలిన మనిషి ఉంటూంటాడు.

త్రివిక్రమం—అల్లాయిలే, నూకర్రాకు మీకు కనిపించాడూ ?

సింగిరి—చిత్తం. కనిపించాడండి, త్రివిక్రమంగారు.

త్రివిక్రమం—తన సంగతి మీతో చెప్పగలవి, నన్ను గురించి కూడా మీ దగ్గర ముచ్చటించాడే ?

సింగిరి—అహ! ఓ లక్షసాన్లు మిమ్మల్ని వర్ణించాడు.

శానయ్య—(సింగిరితో) అబ్బ! అన్ని సాధ్యందుకూ ? కొన్ని తగ్గించకూడదూ !

సింగిరి—మీ రిప్పుకు సరిగ్గా ఎల్లా ఉన్నారో అల్లా, విగ్రహ , మొహం, రీతి, అచ్చంగా ఇజ్జానే వర్ణించాడు.

త్రివిక్రమం—(అనుమరిస్తూ) అప్పటికి వాడికి ఆరేళ్ళ వయస్సుగదా, ఎల్లా వర్ణించగలిగాడు నన్ను ?

శానయ్య—పేగు సంబంధం గనక మీ విగ్రహంయొక్క
చాయ ఆ కుర్రాడి వృద్ధయంమీద అల్లా ముద్దర కొట్టినట్టు
ఉండిపోతుంది.

త్రివిక్రమం—నరే చాలు. ఆ అబ్బాయి ఎక్కడ ఉండగా
వొలిపెట్టి వచ్చారు మీరూ ?

నీలగిరి—వంటాపురం !

త్రివిక్రమం—ఆ దేశంలో ఈ పేరే వినలేదే ?

శానయ్య—(తనలో) హోరి, త్యాష్ట్రం! (త్రివిక్రమంలో)
తమకు తెలియలేదు గావును. అతని ఊహ “బండాపురం”
“బ” అన్నా “న” అన్నా ఒకటే కాదూ! అదీ! “డ”
అనే అక్షరమే కలుపుగా పలికితే “ట” అవుతుంది.

త్రివిక్రమం—అదా ! నాకు చెబితే గాని తెలియ
లేదున్నీ. “మానాన్న ఇలానా ఊళ్ళో ఉన్నాడు, మీరు
వెళ్ళి కలుసుకోండి” అని మీతో అన్నాడా, మావాడు ?

శానయ్య—(తనలో) సమాధానం చెప్పకుండా దిక్కులా
నుంచున్నాడు. (చేతులు తిప్పి నీలగిరికి కొన్ని సంక్షేపాలుచేసి,
అనంత త్రివిక్రమం కనిపెడుతూన్నట్టు గ్రహించి, చెడీలో
చెయి తప్పితున్నట్టు అభినయించి) చిన్నప్పటి చెడీ జ్ఞాపం
వచ్చింది. అప్పుడు చెడీలో నే ఎరుగున్నంతవరకు, నాకు చాలిన
చెయ్యలేదు. అందుకని, చెడీరంగంలోకి దూకేటప్పుడు అందు
నాకు మొక్కి మరీ వెళ్లేవారు. నా బహుమతులు చాలా భాగం
చెడీవే.

త్రివిక్రమం—అప్పటి నీ చెడినంగతి, ఇప్పుడు నాకెందుకులే!
(సీలగిరితో) నాకు అప్పట్లో ఏం పేరని అన్నాడు, మా అబ్బాయి,
మిత్రో?

శాసయ్య—(రాగధోరణిగా) గణాపతీగ అలల ఆరు,
దేవునికి మీరుందు ఎంతదయ!

సీలగిరి—అదీ, మీ పేరు. ఇప్పటిది అరువుపేరు.

త్రివిక్రమం—అయితే, తను ఏడాళ్లో వుట్టినట్టు చెప్పాడు,
మానాడూ?

శాసయ్య—వజ్రపురం నుంచి దేగాని, కొన్నాళ్ళకి
విసుగువుట్టచ్చు!

త్రివిక్రమం—అబ్బ, ఏమిటయ్యా! చెవికింద, ఏక లాడ
లాడా!

సీలగిరి—అతను వుట్టించి వజ్రపురంలో!

త్రివిక్రమం—చిన్నప్పుడు చురుకు అతణ్ణి ఎక్కడికి
పంపించా నన్నాడు?

శాసయ్య—(గుండె బాదుకుని) పాపం! అగురువున్నాడు,
చూశావా, రామోజీ!—ఎంబాపురం కాపురం నుండి—అతడు
మీ అబ్బాయికోసం ఎంత పాటుపడి ఉంటాడో!

త్రివిక్రమం—ఊరుకోమంటే!

శాసయ్య—(తనతో) ఈ సంభాషణ ఇంకా స్పృహ జరిగితే,
కొంప గుండమే.

త్రివిక్రమం—ఇంకా వాళ్ళ వృత్తాంతం చెప్పండి!

శానయ్య—(ఆనందించి) ఈ వేళ నా కిదేమిటోగానీ, ఏక ఆవలితలు! (అని చిటికేస్తూ) అయ్యో! త్రివిక్రమంగారు! వారు పాపం పెట్టడే వచ్చారు. కాస్తా శలారం అయితిరువాత మళ్ళీ కనుక్కుందాం.

నీలగిరి—నాకు ఏమి శలారం అక్కరలేదు.

శానయ్య—ఎంతోమంచి వాడవుమ్యా! కెట్టి నాడో! నీ ఆకలే నువ్వెక్కణ్!

త్రివిక్రమం—లోపలికి గండి, అల్లూలుతే.

(అని వాళ్ళిద్దర్నీ ఎడమవేళకి తీసుకుపోతాడు)

రంగం-4

[ఎడమ వేళుండి శానయ్య, నీలగిరి కాఫీ వగైరాలు స్వీకరించి వస్తూన్నట్టు వస్తారు]

శానయ్య—ఇట్లాంటి దారుణ ప్రమాదాలు చేస్తూంటే మన పన్నాగం వీధిని ఒడుతొంది.

నీలగిరి—ఏముటోయ్, అస్తమానం, వెధవకోప్పడ్డం నువ్వునూ! ఏమిటి నువ్వు తగాదా పెట్టేవీ? ఈ వేషం అంతా నేను మెడల్పు పొందేటట్టు అభియంించలేదూ?

శానయ్య—మాటల్లో అవకతవక పోనీ సర్దుకు ఏడిచా ననుకోండి. చేప్తల్లోనూ అంతే? ఎంతప్రేమ ఉంటేమట్టుకు! గుంభిన అక్కణ్లేదూ?

నీలగిరి—నాలంత గుంభనగా ఎవ్వడూ ఉండలేదు. నేను

కమలాకో మాట్లాడండే?

శానయ్య—నూట్టాడకపోతే ననా? కాఫీ తాగినచిన్నకాన్నే నట్టోనూ. సంవత్సరంలో కలిగించవలసిన అరుగునాలు కలిగించేశాను.

నీలగిరి—ఏ జేశానమ్మా?

శానయ్య—(వెళ్లిరిస్తూ) ఏ జేశానమ్మా! ఏ జేశానో ప్రతీచాళ్ళకీ తెలిసింది. బల్లవగ్గికి కమలవచ్చి కూర్చున్నది లగా. తూ వెప్పవె చ్యకుండా అపిల్లలి చూడడమే. కడవాళ్ళ మాటలు మీరు వినిపించుకోనేలేదు. ఆ అమ్మాయికి దాహమైతే, మీరుతాగడం అగ్లాసే తొలవకుండా పుచ్చుకుని అపిల్ల ఎదేనా ఏది పారేస్తే, అది మీస్లేటులో వేసుకున్నారు. సరి, బల్లకింద మీకాళ్ళు ఊరుకున్నానూ? మీసాదం పెట్టి అపిల్లపాదం తొక్కారు. తొక్కడంలో సరాధ్యాసంగా, అమీసిగిడి పాకం నూడుసార్లు అవినూరు. ఆయన, ఏమిటో తెలియక, కుక్కల్ని చచ్చేట్టు కొట్టించాడు. ఇవేనా అక్కడ చెయ్యవలసిన చేప్టలూ? నాకు చెమబట్టి, చచ్చినంతివనిరిగి, ఇవతల ఎప్పుడు పడుచునా అని కూర్చున్నాను.

నీలగిరి—సరే. నువ్వు ఇంకా గోలెడుతున్నావు గనక, ఇకముందు ముందు జాగ్రత్తగా ఉంటాను, చూడు.

శానయ్య—పోదురూ! మీరు జాగ్రత్తగా ఉంటారు, నేచూస్తాను. రొండానిజమే!

(ఎడమవేపునించి తిరిగివ్రేమని వస్తాడు.)

త్రివిక్రమం—(వచ్చి) రహస్యమా?

శానయ్య—అబెబ్బే! మీ కర్రాడి వయసమే మాట్టాడు తున్నామండీ!

త్రివిక్రమం—మీకు దయఉండబట్టి! ('లగిరితో') వీరితో రెండు ముక్కలు మాటాడాలి, సెలవా?

సీలగిరి—నరే.

(త్రివిక్రమం శానయ్యని ఎడమవేపు ఎడటికి తీసుగొస్తాడు)

త్రివిక్రమం—నేను లోలికి ఎందుకు వెళ్ళొచ్చానో తెలుసా?

శానయ్య—తెలియదు, చెప్పండి.

త్రివిక్రమం—మా దొడ్లో, చెట్టు ఓటుంది, తాతల్నాటిది. దానికొమ్మ ఒకటి కొట్టి దాల్లోంచి (అభిసయిస్తూ) ఇంత లావుకర్ర చెక్కాను. దాంతో ఇద్దరినీ పీపుమీద ఉతకాలి! అదిచాలా అదంగా, ముళ్లు ముళ్లుగా, బరువుగా ఉంది.

శానయ్య—(కొంచెకొంచెం నవ్వుతూ) ఇంత శ్రమ ఎవరినిమిత్తం?

త్రివిక్రమం—...ంను, నీనిమిత్తం తరువాత, ఈవర్తకుడి వేషంలోవచ్చినవాడి నిమిత్తం.

శానయ్య—(నీసంగా విచారపెట్టి) ఏమిటి? వాసు వర్తకుడు కానేకాడూ?

త్రివిక్రమం—నీ, నోరుమూయ్! వాడేఅన్నాట్ట!—కనుక దగ్గర సెలవు పుచ్చుకుంటూ—చుట్టుపట్ల ఎవరూ

వినరనకుని—“కనులకోసమే వేషంలోవచ్చాను” అని చెప్పాడట, మాదానీని వింది.

శానయ్య—చూశారా, ఎల్లావచ్చిందో! ఈమాటే నిజం అయితే, చాడుముందు నన్న దగా చేశాడన్నమాట.

శ్రీవిక్రమం—ఆమాట ఋజువుచెయ్యి! వాణ్ణి చావ గొడదాం! రా!

శానయ్య—గండి చురి! ..(శనలో) స్రవీదీ తగల పెగుతుంటే, ఇదే బహుమతీ!

(ఇద్దరూ చెరో కర్రా చుచ్చుకుని, నీలగిరివేపు వెడతారు.)

శ్రీవిక్రమం—ఇదేనా పెద్దమనిషితరహా! వేషాలేసి మర్యాదస్తున్నీ వేళాకోళం చేస్తావ్?

శానయ్య—వాళ్ళ బాబుయి చూశా యావ్, ఎల్లాగో ఇట్టో ప్రవేశించడానికీ?

శ్రీవిక్రమం—(నీలగిరిని కొట్టి) అపకలిగి పో తక్షణం!

శానయ్య—(తన కూడా నీలగిరిని కొట్టి) ఇంకా పోవేరా? అల్లాచూస్తావేం? శనియ్య?

నీలగిరి—(శానయ్య కేసితిరిగి) ఆయ్యా! ఆయ్యా! ఓరిలుచ్చా!

శానయ్య—నాచేస్తే ఇంతేశాస్తా!

నీలగిరి—ఓరి శుంథా! పెద్దమనిషి ఇల్లా!...

శానయ్య—పో పో! లేకపోతే నిన్నిప్పుడు కొట్టానంటే మళ్ళీ... వెళ్లాలి...

త్రివిక్రమ—(శాసన్యతో) చాలే ! ఆగు ! ఇప్పుడు నాకు సచ్చింది. నువ్వు లోపలికిరా.

(అని ఎడమకి వెడలును.)

శాసన్య—వీణి ఇంకా కొంతదూరం కొట్టి వస్తాను. చూడండి.

(కుశివేను చిరగాళు కి గిరిని తరిగివేట్టు నటించి)

శాసన్య—ఒకగాట అడుగుతాను కోపం రాకుకద ! పీపు ఎల్లాఉన్నట్టు !

నీలిగిరి—భీ ! హుటరివీరా ! చూటాడొచ్చావ్. పైగాను !

శాసన్య—నాకు మీమీద కోపం పోయింది.

నీలిగిరి—నీకు చెట్టుకిరెట్టు బాకీ వీరుస్తావే !

శాసన్య—ఇక తా మీతో చేతులాగా చేసుకున్నార కిరిగిరి—నేనా ?

శాసన్య—అవును. కమలతో మీరు సాగేటప్పుడు త్రివిక్రమ గారి గానీది, సంగతింతా విడిట !

నీలిగిరి—పోనీ అది నా ఖర్చు ! సివేస దెబ్బల ప్రాబుధం ఏమిటి నాకు ?

శాసన్య—క్షేంజెయ్యమన్నాడు? అల్లాచేస్తే గానీ, అనుమానం నామీంచి తప్పించుకోలేక పోయాను నేను.

నీలిగిరి—పోనీ, అల్లాంటప్పుడు నువ్వు నన్ను నిర్ముఖంగా నేనా కొట్టకూడదూ ?

శాసన్య—అ త్రివిక్రమంగాన నానగ్గిరే ఉండి చూస్తూంటే

సమ్మతంగా ఎట్లాకోట్టడం? నాబుర తీసెయ్యదూ? అదీగా, మీరు చెసిన అభివచ్చేట్లా నేపడ్డ పట్లకి తమకి ఒహముతీ వ్వాడాకి నాకుదొంకిన అవను ఇదిగదా, నన్నెట్లా ఊరుకో మన్నానూ? క్రియముక్క, అయిందేదో అయింద. నామీద మీరు కసి మాడకుంటే, నేను మరో ఉపాయం చెబుతాను. ఈవాటికి మీరు ఆగడ్డం తీసెయ్యండి.

(ఎడమ వేపునించి, పనసయ్యా, హంసరాజూ వస్తారు. ఎస్తూ, ఒకరిముఖం ఒకరు చూసుకుని నవ్వు కుంటారు)

పనసయ్య—ఎవరినో ఓరి! సీలగిరి! ఆవేషం ఏముట? వీడిత్రోవద్దంటే నువ్వు ముసవే?

శానయ్య—ఇదేమిబండీ వాఢ్యా! కములమ్మగారికోసం ఈయన వేషంమీద వెడతే, త్రిప్రమంగులు ఈయనకి బా, దేహశుద్ధిచేశారు. శానలిస్తే పిలిచి కసికోండి, నాకు తెలియదు.

పనసయ్య—నిజమే?

శానయ్య—ఒట్టండి!

పనసయ్య—అల్లాయిలే ఉడు. త్రివిక్రమం! ఎల్లారా!

(ఎడమ వేపు నించి త్రివిక్రమం వస్తాడు)

త్రివిక్రమం—పనసయ్యా! హంసరాజు కేసినూసి ఇచ్చిగో! ఏముట విశేషాలు!

పనసయ్య—నేనూ హంసరాజూ ఒకారెల్లాం. అక్కడి సంగతి చెప్పవోయి!

హంసరాజు—ఇద్దరుకోయ వాళ్లు-అడవాళ్లు-ఒకళ్లని ఒకళ్లు

దుమ్మెత్తిపోసు గుంటున్నారు. వాళ్లచి మళ్ళంట. అందులో
ఒకరై, “గణపతిగారి పిల్లని నేను పెంచుగుంటూఉంటే, నువ్వు
తన్నుంచి, ఎక్కడో అమ్మేశావుట” అని రెండోగాన్ని తిట్టి
ది. శరవాణ గాడ్లు కలిచబడి, ఒకరిని ఒకరు రక్తప్రవాహం
లయేటట్టు రక్తుగుని చావుకి సిద్ధం అయ్యారు.

పెనసయ్య—దాన్ని బట్టి ఈమల నీకూతురే అని మేం
శిరపర్చుకున్నాం.

త్రివిక్రమ— (అతి సంతోషముతో) నిజమే! నిజమే
అమ్మా!

(ఎడమ వేపునించి కనులవస్తుంది)

త్రివిక్రమ—తల్లీ!

కమల—గాయనా !

త్రివిక్రమ—దేవుడికి మనమీద ఎంతదయ వచ్చి
వినావా?

కమల—వారు చెబుతుండగా, ఇగట్లోంచి విన్నాడు
పెనసయ్య—మల త్రివిక్రమం కూతురుగనక, మా నీ
ఆపిల్లని పెళ్లాడ్డం నాకెప్పుడో!

త్రివిక్రమ—నాకూ ఇష్టమే.

కమల—నాకూను.

పెనసయ్య—నేచెప్పిందీ అమాటే!

శానయ్య—నాకు పూర్వంనుంచీ ఇష్టమే. ఇంతకాలం ఇం
దుకోసమే మేం యత్నిస్తుంటే, ఇది తప్పన్నారు. గొప్పవారి

కి ఒప్పుఅయితే, తప్పులన్నీ ఒప్పులే.

హంసరాజు—మరి నివాహముత్నాలు చెయ్యండి. మా హేములతని చంక్రుడికిస్తున్నాను. ఆపెళ్ళి ఈవేళే!

శానయ్య—అందుకు అభ్యంతరమేమిటి. నన్ను ఏ పిల్లా వరించదుగానీ! ఏంజేస్తా! కానీ! నేను ఈవిషయంలో ఎంతో ఆరిందా ఎత్తులు వేస్తోచ్చి, ఈనాటింధా నాకు అసుమా సంగానే ఉండేది, అనంభవం అనిపించేది. అయితే? ఇంతకూ ఘటన ! ! ! !